

GAMS

BELGIQUE - BELGIË

GBV & ASYLUM
LEARN & ACT

2

TRANSVERSALE
FICHE

Maatregelen tot internationale en nationale bescherming betreffende gendergerelateerd geweld*

* Er wordt in deze fiche gestreefd naar een genderbewust en inclusief taalgebruik. Hoewel hierbij erkend wordt dat de Nederlandse taal hierin tekort schiet, werd ervoor gekozen de vermelding 'v/m/x' weg te laten om de continuïteit van de tekst te verzekeren.

Inhoudstafel

1. Juridisch kader betreffende gendergerelateerd geweld	1
1.1. Ter herinnering: definitie van de term 'vluchteling' en de procedure internationale bescherming in België	1
1.2. Juridische definitie van gendergerelateerd geweld	4
1.3. Continuüm van gendergerelateerd geweld en vormen van juridische bescherming	6
1.4. Kwetsbaarheid als juridisch concept	8
2. Internationale bescherming - gendergerelateerd geweld en het vreemdelingenrecht binnen de context van asiel	13
2.1. Lidmaatschap van een sociale groep	13
2.2. Bepalen van de bewijzen	16
3. Nationale bescherming - gendergerelateerd geweld en strafrecht	21
3.1. Criminalisering van gendergerelateerd geweld in het strafrecht	21
3.2. Melding en beroepsgeheim	24
4. Praktische hulpbronnen	27
5. Bronnen voor verdere studie	28
Bijlage 1: Internationale bescherming: Modelbrief voor de advocaat	32
Bijlage 2: Model signalering op nationaal niveau	34
Bijlage 3: Verklaring benadeelde persoon	36
Bijlage 4: Schema procedure internationale bescherming in België	37

1

Juridisch kader betreffende gendergerelateerd geweld

1.1. TER HERINNERING: DEFINITIE VAN DE TERM 'VLUCHTELING' EN DE PROCEDURE INTERNATIONALE BESCHERMING IN BELGIË

Het Verdrag van Genève van 28 juli 1951, gewijzigd door het op 31 januari 1967 te New York ondertekende protocol, definieert de term **vluchteling** in artikel 1:

"A. Voor de toepassing van dit verdrag is de term "vluchteling" van toepassing op elke persoon:

(2) Wie, [...] met reden om vervolging te vreezen op grond van ras, godsdienst, nationaliteit, lidmaatschap van een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging, zich buiten het land bevindt waarvan men de nationaliteit heeft en die wegens deze vrees geen aanspraak kan maken op de bescherming van dat land; of die, indien men geen natio-

naliteit heeft en zich buiten het land bevindt waar men als gevolg van dergelijke gebeurtenissen haar gebruikelijke verblijfplaats had, niet kan of, wegens die vrees, niet wil terugkeren."

Volgens het Europees recht (artikel 2, f van de richtlijn van 2011 /95/ EU "Kwalificatie"), moet België ook een vorm van aanvullende bescherming erkennen, "**subsidaire bescherming**" (artikel 48/4 van de Wet van 15/12/1980), aan personen die internationale bescherming aanvragen omdat zij zich in een gevaarlijke situatie in hun land bevinden, maar geen vluchtelingenstatus kunnen verkrijgen omdat zij niet in aanmerking komen voor het Verdrag van Genève van 1951¹.

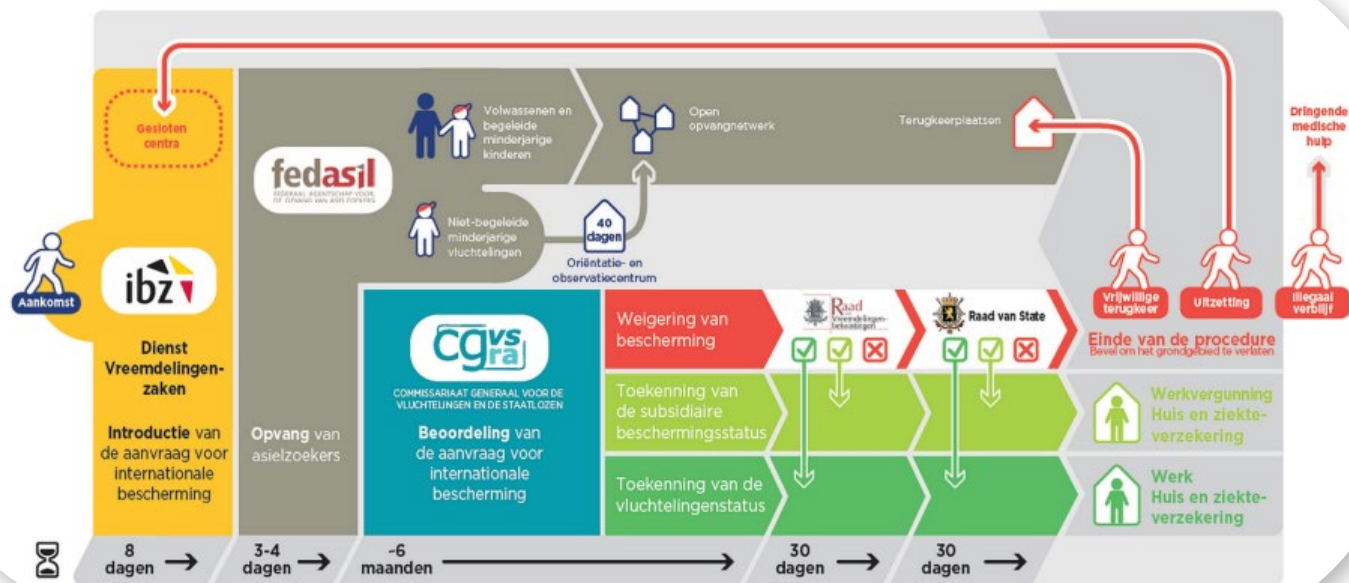

Wat betreft de fundamentele en specifieke elementen van een verzoek tot internationale bescherming in België, is alle officiële informatie met betrekking tot deze procedure te vinden op de website van het Commissariaat Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS).

¹ CIRE (2019). Guide pratique de la procédure de protection internationale. Brussel: CIRE, Retrieved from <https://bit.ly/2OzNtDr>.

INTERNATIONALE BESCHERMING IN BELGIË

Figuur 1: Schema van de procedure internationale bescherming in België (bron: KCE-rapport 319 As)²

Een schematisch overzicht van de procedure internationale bescherming in België, zoals voorgesteld door het CGVS, is beschikbaar in figuur 4 (laatste pagina van deze fiche).

² Dauvrin (Dauvrin) M Detollenaere J, De Laet (Laet) C Roberfroid (Roberfroid) D. Vinck I. (2019). Asielzoekers: opties voor een meer gelijke toegang tot gezondheidszorg. Synthese. Brussel. Federaal centrum voor de gezondheidszorg (KCE). Rapporten 319 As. Retrieved from: https://kce.fgov.be/sites/default/files/atoms/files/KCE_319A_Asielzoekers_in_Belgie_Synthese_0.pdf.

Wat is de internationale beschermingsprocedure?

Het is een procedure waarbij de bevoegde autoriteiten nagaan of de betrokken persoon in aanmerking komt voor het ver-

krijgen van de vluchtelingenstatus of het ontvangen van subsidiaire bescherming.

Vier instanties zijn betrokken bij deze procedure:

1 Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)

De Dienst Vreemdelingenzaken is de verantwoordelijke instantie voor de toegang tot het grondgebied, de woonplaats, vestiging en verwijdering van buitenlanders. DVZ registreert de aanvraag voor internationale bescherming en controleert of België de lidstaat van de Europese Unie is die verantwoordelijk is voor de herziening ervan.

2 Het Commissariaat Generaal voor Vluchtelingen en Staatslozen (CGVS)

Het Commissariaat Generaal voor Vluchtelingen en Staatslozen is het orgaan dat het verzoek om internationale bescherming beoordeelt en een beslissing hierin neemt.

3 De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV)

De Raad voor vreemdelingenbetwistingen is verantwoordelijk voor het beroep tegen beslissingen van DVZ of het CGVS.

4 De Raad van State

De Raad van State is een rechtbank waar beroep kan worden ingesteld tegen een uitspraak van de RVV en die in cassatie een uitspraak doet over dit arrest.

5 Fedasil - Federaal Agentschap voor de opvang van Asielzoekers

Sinds mei 2002 is Fedasil bevoegd voor de opvang van personen die internationale bescherming aanvragen in België.

1.2. JURIDISCHE DEFINITIE VAN GENDERGERELATEERD GEWELD

Algemene definitie

Gendergerelateerd geweld wordt als volgt gedefinieerd door de richtlijn van het Europese parlement tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten,³:

"Geweld gericht tegen een persoon op grond van zijn/haar geslacht, identiteit of genderexpressie, of geweld dat op disproporcionele wijze personen van een welbepaald geslacht treft, wordt beschouwd als gendergerelateerd geweld (...)"

Vormen en gevolgen

De **richtlijn** voorziet voorbeelden van de vormen van gendergerelateerd geweld en van de gevolgen:

(...) "Het gevolg hiervan kan een aantasting zijn van de fysieke, seksuele, emotionele of psychologische integriteit van het slachtoffer, of een materieel verlies voor hem/haar".

Gendergerelateerd geweld moet opgevat worden als een vorm van discriminatie en een schending van de fundamentele vrijheden van het slachtoffer, en omvat huiselijk geweld, seksueel geweld (met inbegrip van verkrachting, seksuele agressie en ongewenst seksueel gedrag), mensenhandel, slavernij, en diverse vormen van schadelijke praktijken, zoals gedwongen huwelijken, vrouwelijke genitale vermindering en 'eremoord'" (art. 17).

Onder de rubriek 'juridisch kader' van de specifieke fiches wordt meer informatie gegeven over de wettelijke omkadering van elk type van gendergerelateerd geweld.

Focus op vrouwelijke slachtoffers

De **Europese richtlijn** onderstreept ook de kwetsbaarheid van vrouwelijke slachtoffers en hun kinderen.

"vaak specifieke ondersteuning en bescherming nodig hebben wegens het hoge risico op secundaire en herhaalde victimisering, intimidaties en represailles, verbonden aan dit geweld" (art. 17).

Betreffende het specifieke geweld op vrouwen bevat het **verdrag van de Raad van Europa inzake de preventie van en de strijd tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, genaamd het 'Verdrag van Istanbul'**, een specifieke definitie van gendergerelateerd geweld, gericht op vrouwen⁴:

"De term 'gendergerelateerd geweld tegen vrouwen' verwijst naar elk geweld gepleegd tegen een vrouw, omdat ze een vrouw is of gepleegd op disproporcionele wijze tegen vrouwen" (art. 3, d.).

3 Artikel 17 van de Richtlijn 2012/29/UE van het Europese Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 betreffende de minimumnormen inzake rechten, ondersteuning en bescherming van criminaliteitsslachtoffers, en ter vervanging van het kaderbesluit 2001/220/JAI van de raad. Om de richtlijn te lezen: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fr/ALL/?uri=CELEX%3A32012L0029> (talenkeuze).

4 Artikel 3 van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de preventie en de strijd tegen het geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld: Om het Verdrag van Istanbul te lezen: <https://bit.ly/2NqZKJV>.

Nog volgens het Verdrag van Istanbul, verwijst de term 'geweld tegen vrouwen' naar alle geweldsdaden:

"Die voor vrouwen schade of lijden van fysieke, seksuele, psychologische of economische aard met zich (kunnen) meebrengen, met inbegrip van de bedreiging tot dergelijke daden over te gaan, dwang of willekeurige vrijheidsberoving, zowel in het openbare als private leven" (art. 3, a.).

Gendergerelateerd geweld als schending van de fundamentele rechten

Geweld tegen vrouwen wordt beschouwd als een schending van de basisrechten.⁵

Aan de ene kant is het een schending van de **mensenrechten**: vrouwelijke genitale verminking (VGV) is bijvoorbeeld een schending van artikel 3 van het Europees Verdrag inzake de mensenrechten en het waarborgen van vrijheden (verbod op **foltering**), artikel⁶ 7 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke **rechten** en ⁷artikel 3 van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen **foltering en andere wrede, onmenselijke en vernederende bestraffing en behandeling**.⁸

Aan de andere kant is het een **specifieke schending van de rechten van vrouwen**: huiselijk geweld is bijvoorbeeld een schending van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van **vrouwen (CEDAW)**.⁹

Soms is het tegelijkertijd een specifieke schending van de rechten van **het kind**: VGV is bijvoorbeeld ook een schending van de artikelen 3, 19 en 24 van het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind.¹⁰

5 Zie PowerPoint presentatie door Christine Flamand, onderzoekster en advocate, European Rights and Migration Team (EDEM), UCLouvain, gepresenteerd op het colloquium "GBV&Asylum: Look - Listen - Link", "[Kwesties en perspectieven op internationale en nationale juridische instrumenten voor gendergerelateerd geweld en asiel](#)", (11/12/2019, Brussel).

6 Europees Hof voor de Rechten van de Mens, 8 maart 2007, Collins en Akaziebie v. Zweden, Req. 23944/05 en Hof Eur. DH, 19 januari 2016, Sow tegen België. Retrieved from: <https://bit.ly/2Ox00FZ>.

7 Mensenrechtencomité, 25 maart 2010. Kaba c. Canada, Retrieved from: <https://bit.ly/2So1Trt>.

8 Comité tegen foltering, 15 december 2015, F.B. tegen Nederland. Retrieved from: <https://bit.ly/382zAp3>.

9 Women's Rights Committee, 6 augustus 2007, Fatma Yildirim v Oostenrijk. De staat had de plicht om deze vrouw te beschermen tegen het geweld van haar man. Retrieved from: <https://bit.ly/39gPGvp>.

10 Child Rights Committee ex. IAM tegen Canada, januari 2018.

1.3. CONTINUÛM VAN GENDERGERELATEERD GEWELD EN VORMEN VAN JURIDISCHE BESCHERMING

Gendergerelateerd geweld kan zich voordoen zowel in het land van herkomst, tijdens de vluchtroute, als in het onthaalland. In die zin is er vaak sprake van een continuüm van gendergerelateerd geweld, aangezien het vorm kan krijgen in verschillende ruimtelijke en tijdelijke kaders, afgebroken of onafgebroken¹¹.

Verskillende vormen van internationale en nationale bescherming kunnen gelijktijdig van toepassing zijn. Dit wordt geïllustreerd door het juridisch concept 'vluchteling ter plaatse'.¹²

Figuur 1: Continuüm gendergerelateerd geweld (GG) en vormen van juridische bescherming (Bron: Lumeka, K. 2019)

In het land van herkomst:

Personen in een migratie- en ballingschaps-situatie hebben mogelijks meerdere vormen van geweld ondergaan in hun land van herkomst en kunnen zich hier reeds in een continuüm van geweld bevinden.

VOORBEELDEN van gendergerelateerd geweld in het land van herkomst

Vrouwelijke genitale verminking (VGV), gedwongen en/of kindhuwelijk, verkrachting binnen het huwelijk, partnergeweld, mensenhandel.

Dit geweld kan een weerslag hebben op de angst om terug te keren naar het land van herkomst, en desgevallend voorwerp uitmaken van een aanvraag tot internationale bescherming¹³.

¹¹ De verschillende types van gendergerelateerd geweld zijn met elkaar verbonden en vormen een geweldcontinuüm, zoals opgevat door Prof. Liz Kelly in 1988. Dit kan zeer diverse vormen aannemen, van openlijke schending van de vrouwenrechten tot subtiele vormen van controle over het leven, de lichamen, het werk en de seksualiteit van vrouwen. Het geweldcontinuüm kan gedefinieerd worden als 'gaande van de slaapkamer tot het slagveld, het lichaam en de zelfopbouw doorkruisend, en de invloed van ongelijke sociale verhoudingen ondergaand'. Zie o. a.: Kelly, L. (1987). "The Continuum of Sexual Violence", in J. Hanmer en M. Maynard (dir.), Women, Violence and Social Control. Atlantic Highlands, Humanities Press International: 46-60; 2004 "The Continuum of Violence. A Gender Perspective on War and Peace", in Wenona Mary Giles and Jennifer Hyndman (dir.), Sites of Violence. Gender and Conflict Zones. Berkeley/Londres, University of California, Press: 24-44.

¹² Zie pagina 9 voor een definitie van 'vluchteling ter plaatse'.

¹³ Zie powerpointpresentatie van Christine Flamand, onderzoekster en juriste, 'équipe droits européens et migration' (EDEM), UCLouvain, gehouden tijdens het colloquium 'Gender-Based Violence & Asylum: Look - Listen - Link' "Kwesties en perspectieven op internationale en nationale juridische instrumenten voor gendergerelateerd geweld en asiel", (11/12/2019, Brussel).

Op de vluchtroute:

Tijdens hun parcours zijn migranten, in het bijzonder meisjes en vrouwen, en personen die gevlucht zijn via land en zee, kwetsbaarder voor diverse vormen van gendergerelateerd geweld, zoals mensenhandel, seksueel misbruik en andere vormen van geweld in de transitlanden. Het geweld dat zich voordoet tijdens de vlucht kan in rekening gebracht worden in het kader van **een aanvraag tot internationale bescherming**.¹⁴ Zelfs indien het niet ingeroepen kan worden als asielmotief, toch maakt het integraal deel uit van het asielverhaal. Immers, de asielzoeker/-zoekster moet alle details vertellen die hij/zij meegemaakt heeft op de route naar het onthaalland¹⁵. Dit is in het bijzonder van belang om zijn/haar kwetsbaarheid te bepalen (zie verder: '1.4 Kwetsbaarheid als juridisch concept').

Slachtoffers van mensenhandel kunnen echter een specifieke verblijfsstatus aanvragen. Om in aanmerking te komen voor een verblijfsstatuut mbt mensenhandel, moet voldaan worden aan deze basisvereisten:¹⁶

1. de persoon of het netwerk dat betrokene heeft uitgebuit, moet verlaten zijn;
2. een erkende organisatie dat gespecialiseerd is in de opvang en bijstand van slachtoffers van mensenhandel moet ingeschakeld worden;
3. er moet een klacht ingediend worden of verklaringen moeten afgelegd worden tegen de personen of mensenhandelnetwerken die de betrokken persoon hebben uitgebuit.

→ Zie specifieke fiche 4
'Mensenhandel en internationale bescherming'

VOORBEELDEN van gendergerelateerd geweld op de vluchtroute:

Gedwongen worden zich te prostitueren om de doortocht in het transitland te betalen en bang zijn voor vervolging wegens de schande die op prostitutie rust binnen de gemeenschap; Slachtoffer zijn van seksuele agressie in één of meerdere transitlanden waar de sanitaire en ruimtelijke voorwaarden vaak onvoldoende zijn; Vrouwen of meisjes die alleen reizen, en andere die slechts vergezeld zijn van hun kinderen, voelden zich vaak bijzonder bedreigd in de transitzones en -kampen in Hongarije, Kroatië en Griekenland, waar ze gedwongen werden te slapen naast honderden mannelijke vluchtelingen. Vrouwen kozen er in deze situatie soms voor om de aangeduide zones te verlaten en buiten op het strand te slapen omdat ze zich meer in zekerheid voelden. Voordat ze in Europa aankwamen, waren deze vrouwen en meisjes vaak het slachtoffer van seksueel geweld in Libië.¹⁷

In het onthaalland:

De personen komen mogelijks terecht in situaties waarin ze blootgesteld zijn aan een vervolgingsrisico in geval van terugkeer naar hun land van herkomst. Dit is het concept van 'vluchteling ter plaatse'. De vrees voor vervolging kan het resultaat zijn van een **niet-gewelddadige situatie in het onthaalland**, die kan leiden tot de vrees een vorm van geweld te ondergaan in het land van herkomst.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Dit is een juridisch vacuüm voor deze vrouwen: geweld op de migratieroute wordt niet als zodanig in aanmerking genomen.

¹⁶ Zie de website van Living in Belgium <https://www.vivreenbelgique.be/sejour-en-belgique/le-statut-de-victime-de-la-traite-des-etres-humains>.

¹⁷ Zie "Libië Gender-Based Violence Area of Responsibility. Jan-Sept updates", Opgehaald uit <https://bit.ly/2v6KLP2>.

Voorbeeld van gendergerelateerd geweld in het onthaalland

Een asielzoekster kreeg in België een buitenechtelijk kind (uit een verkrachting of consensuele relatie). Ze is bang gestigmatiseerd te worden door haar familie en gemeenschap bij terugkeer, omwille van de 'schande' die buitenechtelijke kinderen en ongehuwde moeders treft.

Een asielzoekster heeft een meisje ter wereld gebracht in België, en is bang dat bij terugkeer naar haar land het meisje, evenals zijzelf, een besnijdenis zal ondergaan.

De angst terug te keren naar het land van herkomst kan ingegeven zijn door **gendergerelateerd geweld dat ervaren werd in het onthaalland** (ook in het opvangcentrum of erbuiten)¹⁸.

Internationale bescherming kan desgevallend toegekend worden aan het slachtoffer ten overstaan van een risico op vervolging in geval van terugkeer naar het land van herkomst, maar ook **nationale bescherming**, aangezien gendergerelateerd geweld ook een inbreuk is wanneer het in België gebeurt.

VOORBEELD

Iemand wordt verkracht in België en riskeert uitgesloten en vervolgd te worden in het land van herkomst gezien de stigmatisering van slachtoffers van verkrachting binnen de gemeenschap.

1.4. KWETSBAARHEID ALS JURIDISCH CONCEPT

Hoewel het concept 'kwetsbaarheid' regelmatig gebruikt wordt in diverse juridische instrumenten en in overweging genomen wordt bij de evaluatie van een aanvraag tot internationale bescherming, **bezit het concept geen precieze juridische definitie**.

In de gewone betekenis van de term wordt het adjectief 'kwetsbaar' als volgt gedefinieerd¹⁹:

1. Kwetsbaar, die fysieke gekwetst kan worden,
2. Die moreel aangevallen kan worden (zonder verdediging, zonder de minste kans op welslagen),
3. Onhandig, zonder competentie (zonder ervaring).

Algemene vs. specifieke kwetsbaarheid

Volgens het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hoog-Commissariaat der Verenigde Naties voor de Vluchtelingen (UNHCR) is kwetsbaarheid inherent aan de hoedanigheid van elke persoon die een aanvraag doet naar internationale bescherming en dit op grond van het feit van een migratieparcours afgelegd te hebben en op basis van de traumatische ervaringen die men mogelijks heeft ondergaan voordien. Dit stemt overeen met het concept van **algemene kwetsbaarheid**²⁰.

Niettemin hebben het EHRM en het gemeenschapsrecht, binnen de groep van personen die internationale bescherming aanvragen, opgemerkt dat bepaalde personen nog

¹⁸ Zie PowerPoint presentatie door Lotte De Schrijver, Klinisch Psycholoog-Seksuoloog en gedragstherapeut, Onderzoeker bij het International Centre for Reproductive **Gezondheid** (ICRH), gender- en geweldsteam en promovendus aan de Universiteit Gent, gepresenteerd op het Symposium "GBV&Asylum: Look - Listen - Link", "Seksueel geweld In een Europees gastland".

¹⁹ Van der Haert, C. (éd.). (2014). "L'asile et la protection de la vulnérabilité. Prise en considération de la minorité et du traumatisme dans la procédure d'asile belge", produit par le Comité Belge d'Aide aux Réfugiés (CBAR), [Online], http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/2016-06-07-Etude_Vulnerabilite_FR.pdf, (Pagina geraadpleegd op 6 januari 2020)

²⁰ Zie Cour Eur. D. H., arrêt M. S. S. c. Belgique et Grèce, Requête no 30696/09, 21 janvier 2011, [Online], <https://bit.ly/2TnxQ5e>, (Pagina geraadpleegd op 6 januari 2020). Zie UNHCR. (2011). Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees, Genève, Heruitgave in 2011 van de originele publicatie van 1967, § 190, [Online], <https://www.refworld.org/docid/4f33c8d92.html>, (Pagina geraadpleegd op 6 januari 2020)

kwetsbaarder zijn dan andere, in functie van factoren van **specifieke kwetsbaarheid** (zie richtlijn mbt 'Opvang'):

"In feite is het recht vooral geïnteresseerd in de eigenheid die het gevolg is van een zekere kwetsbaarheid [...]. De personen die internationale bescherming aanvragen, delen een gelijke kwetsbaarheid als groep. Deze kwetsbaarheid heeft geleid tot de invoering van beschermende regels. Daarom ontleent men aan de juridische inbreng van het begrip zijn betekenis als men de betrokken groep onvoorwaardelijk als kwetsbaar aanduidt. Als kwetsbaarheid opduikt in het juridische discours, dan biedt dit de mogelijkheid de speciale kwetsbaarheid van individuen in rekening te brengen. Met andere woorden, het recht is geïnteresseerd in 'een zekere kwetsbaarheid', en niet in 'zekere kwetsbaarheid'. Als men beroep doet op kwetsbaarheid, dan dient dit om te onderscheiden, te differentiëren, met de bedoeling een specifiek antwoord te bieden, aangepast aan een persoon die als kwetsbaar aangeduid werd. Wanneer men bijgevolg het geheel van de betrokken personen aanduidt als kwetsbare groep, dan roept dit vragen op omtrent het nut zelf van het begrip kwetsbaarheid".²¹

Om de geloofwaardigheid van een asielverhaal te evalueren **houden de asielinstanties rekening met de specifieke omstandigheden**, meer in het bijzonder, desgevallend, de omstandigheid waardoor de betrokken persoon tot een bepaalde kwetsbare groep behoort. Binnen de groep van personen die internationale bescherming aanvragen maakt het Europese recht onderscheid tussen specifieke groepen die kwetsbaarder zijn dan andere.

Specifieke beschermingsmaatregelen ('specifieke kwetsbaarheid')

Volgens de Europese richtlijn over de bescherming van criminaliteitsslachtoffers²², worden personen die slachtoffer zijn van gendergerelateerd geweld beschouwd als zijnde 'bijzonder kwetsbaar' en zouden ze in die zin gespecialiseerde ondersteuning en juridische bescherming moeten krijgen.²³

De richtlijn onderstreept ook de hoge waarschijnlijkheid dat slachtoffers van gendergerelateerd geweld secundair en herhaaldelijk slachtoffer zullen worden van intimidatie en represailles, en dat ze heel vermoedelijk **specifieke beschermingsmaatregelen nodig zullen hebben**²⁴. Om de specifieke noden inzake bescherming te bepalen voorziet **artikel 22 van de richtlijn een gepersonaliseerde evaluatie van de slachtoffers van gendergerelateerd geweld**²⁵.

Een maatregel die expliciet ter beschikking gesteld wordt van de slachtoffers met specifieke beschermingsnoden is de mogelijkheid altijd gehoord te worden door een persoon van hetzelfde geslacht als het slachtoffer zelf, indien deze laatste dit wenst²⁶.

Hoewel het **internationaal verdrag betreffende het vluchtelingenstatuut van 1951** (genaamd het Verdrag van Genève²⁷) geen specifieke groepen aanduidt als kwetsbaar, schenken verschillende **aanbevelingen van het UNHCR** bijzondere aandacht aan bepaalde groepen binnen de vluchtelingenpopulatie, waarbij zowel hun kwetsbaarheid als de noodzaak tot het nemen van maatregelen om tegemoet te komen aan hun specifieke noden, erkend worden.²⁸

21 Fiechter-Boulvard, F. (2000). "L'identification des situations de vulnérabilité", in F. Cohet-Cordey (dir.), *Vulnérabilité et droit : le développement de la vulnérabilité et de ses enjeux en droit*, Presses Universitaires de Grenoble (PUG), p.13-32.

22 Om de Europese richtlijn over de bescherming van criminaliteitsslachtoffers te lezen, [Online], <https://bit.ly/2TIY9c5>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

23 Considerans 38 van de Europese richtlijn over de bescherming van criminaliteitsslachtoffers, L 315/62.

24 Considerans 57 van de Europese richtlijn over de bescherming van criminaliteitsslachtoffers, L 315/63.

25 Artikel 22 van de Europese richtlijn over de bescherming van criminaliteitsslachtoffers, L 315/71.

26 Artikel 23 van de Europese richtlijn over de bescherming van criminaliteitsslachtoffers, L 315/71.

27 Om het internationale verdrag betreffende het vluchtelingenstatuut van 1951, genaamd Verdrag van Genève, te raadplegen: https://www.cgvs.be/sites/default/files/content/download/files/verdrag_van_geneve.pdf.

28 European Council on Refugees and Exile (ECRE) and Asylum Information Database (AIDA). (2017). The concept of vulnerability in European asylum procedures, [Online], http://www.asylumineurope.org/sites/default/files/shadow-reports/aida_vulnerability_in_asylum_procedures.pdf, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

Eveneens duiden de **Europese richtlijn betreffende de opvang van personen die internationale bescherming aanvragen**²⁹ en de **Europese richtlijn betreffende de asiel-procedure**³⁰ bepaalde categorieën aan als kwetsbare personen, en voorzien ze bepaalde garanties ten overstaan van kwetsbare personen in het kader van hun internationale bescherming:

- Hoofdstuk IV van de **richtlijn 'Opvang'** is gewijd aan de bepalingen inzake kwetsbare personen. Zodoende wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de grotere groep van personen die internationale bescherming aanvragen en de kwetsbare personen binnen deze groep, die een specifieke behandeling zullen krijgen. Volgens artikel 21:
 - De richtlijn 'Opvang' verstaat onder een 'kwetsbaar persoon' een 'aanvrager met bijzondere noden inzake opvang', en bevat een hoofdstuk met bepalingen betreffende kwetsbare personen.³¹ Artikel 21 voorziet een niet-exhaustieve lijst 'zoals minderjarigen, niet-vergezeld minderjarigen, gehandicapten, bejaarden, zwangere vrouwen, alleenstaande ouders vergezeld van minderjarige kinderen, slachtoffers van mensenhandel, zwaar zieke personen, personen met een psychische aandoening, en personen die foltering ondergaan hebben, verkrachtingen of andere ernstige vormen van psychologisch, fysisch of seksueel geweld, bv. slachtoffers van vrouwelijke genitale verminking'. Artikel

22 voorziet een evaluatie van bijzondere noden inzake opvang van kwetsbare personen, op een redelijke termijn en zelfs indien deze noden slechts voelbaar worden in een later stadium van de procedure.

- De **richtlijn 'Kwalificatie'**³² bevat een gelijkwaardige, niet-exhaustieve lijst van kwetsbare personen en legt de lidstaten op hun specifieke situatie in overweging te nemen na een individuele evaluatie van hun situatie en hun bijzondere noden³³.
- De **richtlijn 'Procedure'** bevat meerdere procedurele garanties tegenover kwetsbare personen, zoals de mogelijkheid toegang te krijgen tot een medisch onderzoek³⁴, een individueel onderhoud met een gekwalificeerde persoon om rekening te houden met deze kwetsbaarheid, een prioritaire procedure en een identificatie van het kwetsbare profiel binnen een redelijke termijn en gedurende de volledige duur van de asielprocedure³⁵.

29 Om richtlijn 2013/33/UE van het Europees Parlement en van de Raad van 26 juni 2013 te raadplegen, die de normen voor de opvang vastlegt van personen die internationale bescherming vragen: <https://bit.ly/2tXA94g>.

30 Om richtlijn 2013/32/UE – gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming te raadplegen, zie: <https://bit.ly/3a4BaZf>.

31 Zie hoofdstuk IV van de richtlijn 2013/33/UE van het Europees parlement en van de Raad van 26 juni 2013, die de normen vastlegt voor de opvang van personen die internationale bescherming aanvragen (herschikking): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A32013L0033>.

32 Om de richtlijn 'Kwalificatie' te raadplegen: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:32011L0095>.

33 Artikel 20 § 3 en 4 van de richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 13 december 2011 betreffende de normen inzake de voorwaarden die vervuld moet worden door de staatsburgers van derde landen of staatlozen om te kunnen genieten van internationale bescherming, inzake een uniform statuut voor vluchtelingen of personen die van subsidiaire bescherming kunnen genieten, en inzake de inhoud van deze bescherming (herziening), [Online], <https://bit.ly/2QRZLsH>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

34 Cf. Artikel 18 van de richtlijn 'Procedure'.

Considerans 31 van de richtlijn bevat bovendien een expliciete referentie aan het protocol van Istanbul – Handboek over effectief onderzoek en documentatie van marteling en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of straf, [Online], <https://bit.ly/2tHt92f>, (Pagina geraadpleegd op 3 januari 2020).

35 Artikelen 4, 15, 24 en 31 van de richtlijn 2013/32/UE van het Europees Parlement en van de Raad van 26 juni 2013 betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming (herschikking).

Kwetsbaarheid in de Belgische wetgeving

De richtlijnen verplichten de lidstaten detectie- en identificatie mechanismen in te stellen voor personen die internationale bescherming aanvragen met specifieke behoeften, zoals slachtoffers van gendergerelateerd geweld. België heeft de richtlijnen omgezet in de **Vreemdelingenwet en de Opvangwet**.

De wet van 15 december 1980 over de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen³⁶:

In hoofdstuk 1 geeft de Vreemdelingenwet een reeks definities, waaronder die van een kwetsbare persoon, nl.:

*"(...) begeleide minderjarigen, niet-begeleide minderjarigen, gehandicapte personen, bejaarde personen, zwangere vrouwen, alleenstaande ouders vergezeld van minderjarige kinderen en personen die slachtoffer waren van foltering, verkrachting of een andere ernstige vorm van psychologische, fysieke of seksuele geweldpleging"*³⁷.

Deze lijst is minder exhaustief dan die in de Europese richtlijnen, maar bevat niettemin de kwetsbare groepen.

De Vreemdelingenwet voorziet geen expliciete bepaling die de asielinstanties verplicht de kwetsbaarheid in rekening te nemen bij het onderzoek van de asielaanvraag. Ondanks de

afwezigheid van expliciete referenties naar het begrip 'kwetsbaarheid' in algemene zin, wordt dit begrip toch vermeld voor minderjarige vreemdelingen³⁸. Niettemin verplicht de Vreemdelingenwet de asielinstanties rekening te houden met het (kwetsbare) profiel van de persoon die internationale bescherming aanvraagt, bij het onderzoek van de aanvraag zelf.

De verplichting voor de asielinstanties rekening te houden met de kwetsbaarheid wordt tevens expliciet ingevoegd in het Koninklijk Besluit (KB) tot vaststelling van de procedure van de DVZ inzake internationale bescherming³⁹ en het KB tot vaststelling van de procedure voor het Commissariaat Generaal voor Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS)⁴⁰.

De Opvangwet van 12 januari 2007⁴¹

De Opvangwet gaat een stap verder en legt **specifieke verplichtingen** op aan Fedasil (Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers) en aan zijn opvangpartners betreffende de identificatie van kwetsbare personen en hun specifieke noden⁴².

Artikel 11 stipuleert dat bij de toewijzing van een verplichte plaats van inschrijving, het Agentschap erover waakt dat de plaats aangepast is aan de begunstigde van de opvang en dat het Agentschap in dit kader speciale aandacht besteedt aan de situatie van de in artikel 36 bedoelde kwetsbare personen.⁴³

36 Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen: <https://bit.ly/36TvKxV>.

37 Artikel 1 §12 van de Vreemdelingenwet, [Online], <https://bit.ly/35RXa6j>.

38 Artikel 57/1 van de Vreemdelingenwet stipuleert dat de Commissaris-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) aan de verklaringen van de minderjarige vreemdeling een aan de leeftijd, rijpheid en kwetsbaarheid aangepast belang toekent.

39 Artikelen 11 en 13 van het KB tot vaststelling van de procedure van de Dienst Vreemdelingenzaken inzake asiel, [Online], <https://bit.ly/38br2w1>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

40 Artikelen 3 § 2 ; 4, § 1 ; 22 en 27 van het KB tot vaststelling van de procedure voor de CGVS, [Online], <https://bit.ly/36WEtj2>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

41 Wet van 12 januari 2007 op de opvang van asielzoekers en bepaalde andere categorieën vreemdelingen, [Online], http://www.ejustice.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2007011252&table_name=wet, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

42 Artikelen 22, 33 en 36 van de Opvangwet.

43 De Belgische Opvangwet heeft in artikel 36 een niet-exhaustieve lijst van de Europese richtlijn 'Opvang' opgenomen, waarbij evenwel specifieke extra categorieën toegevoegd werden, nl. de slachtoffers van mensenhandel en de slachtoffers van vrouwelijke genitale verminking (VGV): "minderjarigen, niet-begeleide minderjarigen, alleenstaande ouders vergezeld van minderjarige kinderen, zwangere vrouwen, personen met een handicap, slachtoffers van mensenhandel, bejaarde personen, zwaar zieke personen, personen met een psychische aandoening, en personen die foltering ondergaan hebben, verkrachtingen of andere ernstige vormen van psychologisch, fysisch of seksueel geweld, bv. slachtoffers van vrouwelijke genitale verminking".

Artikel 22 voorziet twee verplichtingen betreffende de identificatie van kwetsbare personen⁴⁴:

- Een onderzoek van de specifieke noden wat betreft de opvang
- Een onderzoek van de speciale **procedu-rele noden** zoals bedoeld door artikel 48/9 van de Vreemdelingenwet (cf. infra).
 - **Wanneer?** "Binnen de 30 dagen volgend op de aanwijzing van de verplichte inschrijvingsplaats", maar "de evaluatie van de individuele situatie van de begunstigde van de opvang loopt verder gedurende het volledige verblijf binnen de opvangstructuur".
 - **Hoe?** De evaluatie van de persoonlijke situatie van de begunstigde van de opvang slaat in het bijzonder op "niet-zichtbare tekenen van een eventuele kwetsbaarheid", zoals in het geval van personen die folteringen hebben ondergaan of aan andere ernstige vormen van psychologisch, fysiek of seksueel geweld werden blootgesteld. Er is echter geen expliciet kader dat specificeert hoe deze kwetsbaarheid concreet te bepalen⁴⁵.

⁴⁴ Facultatief kan Fedasil aanbevelingen formuleren betreffende de speciale procedurele noden die betrokkenen kunnen ervaren bij de DVZ en het CGVS, op voorwaarde dat hiertoe de toelating gegeven werd.

⁴⁵ Het Koninklijk Besluit (KB) van 25 april 2007, waarin de modaliteiten bepaald worden voor de evaluatie van de individuele situatie van de begunstigde van opvang, preciseert enkel dat de evaluatie uitgevoerd wordt door de referentiepersoon in het opvangcentrum en dat deze hiertoe de mening kan vragen van de diensten en personen die men nodig acht, en dat de evaluatie geformaliseerd wordt in een evaluatierapport.

2 | Internationale bescherming - gendergerelateerd geweld en het vreemdelingenrecht binnen de context van asiel

2.1. LIDMAATSCHAP VAN EEN SOCIALE GROEP

Het Verdrag van Genève en de aanknopingspunten ervan

De internationale bescherming wordt bepaald door het **Verdrag van Genève van 1951**. Het definieert het begrip vluchteling en de rechten en verplichtingen waarmee de toekenning van het vluchtelingenstatuut gepaard gaat, in artikel 1A⁴⁶:

Wordt beschouwd als vluchteling, elke persoon die "uit gegronde vrees voor vervolging

wegens ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of een politieke overtuiging, zich bevindt buiten het land waarvan men de nationaliteit bezit, en die de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil invoeren; of die, indien men geen nationaliteit bezit en verblijft buiten het land waar men vroeger de gewone verblijfplaats had, daarheen niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil terugkeren".

De vluchteling verenigt de volgende **cumulative voorwaarden**:

- Een gegronde vrees voor vervolging hebben;
- Wegens ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep, of politieke overtuiging in het eigen land (nl. de redenen tot vervolging of **aanknopingspunten**);
- Zich bevinden buiten het land waarvan men de nationaliteit bezit of waarin men de gewone verblijfplaats heeft;
- De bescherming van dat land niet kunnen of willen invoeren.

Met andere woorden, België is verplicht bescherming toe te kennen tegen de schending van de fundamentele rechten wanneer personen geen bescherming kunnen vinden in hun eigen land van herkomst en wanneer hun gegronde vrees verbonden is aan een van de vijf redenen tot vervolging, geciteerd in de tweede voorwaarde van de definitie.

Hoewel gender niet expliciet vermeld wordt in het Verdrag van Genève, zijn er wel verschillende aanknopingspunten (die cumulatief kunnen zijn), bv.:

⁴⁶ Zie art. 1 A§2 van het internationaal Verdrag betreffende het vluchtelingenstatuut, getekend in Genève op 28 juli 1951, en in kracht getreden op 22 april 1954 (Verdrag van Genève) [Online], <https://bit.ly/36YLT5y>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020)

- Lidmaatschap van een bepaalde sociale groep: dit criterium kan bv. van toepassing zijn op familieleden (vader of moeder) die uit de gemeenschap gestoten werden omdat ze gekant waren tegen de besnijdenis van hun dochter;
- Politieke opvattingen: dit criterium kan bv. van toepassing zijn op iemand die actie voert tegen gendergerelateerd geweld en hierom vervolgd wordt in het land van herkomst;
- Godsdienst: dit criterium kan van toepassing zijn bv. op een LGBTQ-persoon die vervolgd wordt door religieuze groepen.

Slachtoffers van gendergerelateerd geweld vormen een duidelijk voorbeeld van een bepaalde sociale groep in de zin van artikel 1A van het Verdrag van Genève.

Gendergerelateerd geweld als motief voor internationale bescherming binnen andere juridische instrumenten

Artikel 60 van het **Verdrag van Istanbul** verplicht de lidstaten te garanderen dat gendergerelateerd geweld erkend wordt als een vorm van vervolging in de zin van artikel 1A van het Verdrag van Genève en als een vorm van een ernstig nadeel dat aanleiding is om subsidiaire bescherming te voorzien⁴⁷.

Hetzelfde principe werd reeds erkend in de interpretatie van het Verdrag van Genève door het UNHCR in haar richtsnoeren betreffende internationale bescherming⁴⁸, maar het is het Verdrag van Istanbul dat dit principe bindend maakt voor de lidstaten van de Raad van Europa. Nog volgens **artikel 60 van het Verdrag van Istanbul** zullen de leden maatregelen moeten nemen om de opvang-

procedures voor personen die internationale bescherming aanvragen gendersensitief te maken, bv.⁴⁹:

- De identificatie van slachtoffers van geweld tegen vrouwen in de asielprocedures en dit zo snel mogelijk;
- Gescheiden huisvesting tussen alleenstaande mannen en vrouwen;
- Gescheiden toiletten;
- Kamers die door de bewoners/bewoonsters vergrendeld kunnen worden;
- Adequate verlichting overal in het opvangcentrum;
- Bescherming uitgeoefend door bewakers, ook vrouwelijke bewakers, opgeleid met betrekking tot de specifieke noden met betrekking tot gender van de bewoners/bewoonsters;
- Opleiding van het personeel van het opvangcentrum;
- Informatie verschaffen aan vrouwen en meisjes over gendergerelateerd geweld en over de beschikbare bijstands- en hulpdiensten.

Artikel 61 benoemt het beginsel van non-refoulement en bepaalt dat: slachtoffers van geweld (tegen vrouwen) die bescherming nodig hebben, kunnen, ongeacht hun status of woonplaats, in geen geval teruggestuurd worden.⁵⁰

Gelijkaardige bepalingen treft men aan in de **Europese richtlijnen**. Volgens artikel 9 van de **richtlijn 'Kwalificatie'** kunnen daden gericht tegen personen om genderspecifieke redenen of tegen kinderen, eveneens beschouwd worden als daden van vervolging in de zin van artikel 1A van het Verdrag van Genève.

47 Het Verdrag van de Raad van Europa betreffende de preventie en de strijd tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld van 11 mei 2011 (Verdrag van Istanbul) is in voege getreden voor België op 1 juli 2016, [Online], <https://rm.coe.int/168008482e>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

48 UNHCR. (2002). "Richtsnoeren betreffende de internationale bescherming nr. 1: Gendergerelateerde vervolging in het kader van artikel 1A (2) van het Verdrag van 1951 en/of het Protocol ervan van 1967 betreffende het vluchtelingenstatuut", 7 mei 2002, HCR/GIP/02/01, [Online], <https://bit.ly/2uNNcG7>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020); Wat betreft vrouwelijke genitale verminking (GVG), is er ook een oriëntatienota van het UNHCR, specifiek voor de asielaanvragen in verband met GVG, waarbij GVG beschouwd wordt als een vorm van gendergerelateerd geweld, die leidt tot ernstige schade, zowel mentaal als fysiek, gelijkstaand aan vervolging: oriëntatienota betreffende asielaanvragen in verband met vrouwelijke genitale verminking, UNHCR, Genève, mei 2009, [Online], <https://bit.ly/30ihyMs>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

49 Voorbeelden afkomstig uit het 'Verklarend verslag van het Verdrag van de Raad van Europa over de preventie en de strijd tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld Istanbul', 11.V.2011, [Online], <https://rm.coe.int/16800d38c9>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

50 Het Verdrag van de Raad van Europa betreffende de preventie en de strijd tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld van 11 mei 2011 (Verdrag van Istanbul) is in voege getreden voor België op 1 juli 2016, [Online], <https://rm.coe.int/168008482e>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

De richtlijn 'Opvang' voorziet **gendersensitieve opvangprocedures**⁵¹ en de richtlijn 'Procedure' stipuleert dat speciale procedures nodig kunnen blijken voor bepaalde betrokkenen vanwege hun geslacht, hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit⁵².

De garantie van een gendersensitieve interpretatie van asielaanvragen impliceert de erkenning en het begrijpen van de potentiële impact van gender op de redenen van het soort vervolging of geleden schade, zoals gendergerelateerd geweld.

Aanvragen internationale bescherming op basis van gendergerelateerd geweld in de Belgische wetgeving

Wanneer iemand het statuut van vluchteling aanvraagt in België omwille van de vrees slachtoffer te worden van gendergerelateerd geweld in geval van terugkeer naar het eigen land, zal de aanvraag onderzocht worden in overeenstemming met het Verdrag van Genève. Twee asielinstanties zijn verantwoordelijk voor het bepalen van het statuut van vluchteling (procedure van internationale bescherming), nl. het Commissariaat Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS), en, op rechtbankniveau, de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV).

In het kader van de asielpcedure in België wordt **(de vrees voor) gendergerelateerd geweld beschouwd als vervolgingsmotief in het kader van het lidmaatschap van een bepaalde sociale groep**. Zo worden bepaalde groepen kwetsbare vrouwen door het CGVS en door de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV) beschouwd als behorend tot een sociale groep in de zin van het Verdrag van Genève. Deze vrouwen kunnen het statuut van vluchteling verkrijgen wanneer ze hiertoe voldoende bewijs kunnen leveren.

In die zin stipuleert artikel 48/3 § 2 van de Vreemdelingenwet dat:

"(...) Voornoemde daden van vervolging kunnen o. a. de volgende vormen aannemen: a) fysiek of mentaal geweld, met inbegrip van seksueel geweld; [...] f) daden gericht tegen personen op grond hun geslacht of tegen kinderen".

Paragraaf 4 van dit artikel voegt daaraan toe dat:

"In het kader van de evaluatie van de vervolgingsmotieven, [...] past het naar behoren gendergerelateerde aspecten in beschouwing te nemen, waaronder de genderidentiteit, met het oog op de erkenning van het lidmaatschap van een bepaalde sociale groep of de identificatie van een kenmerk van een dergelijke groep".

Artikel 48/9 van de Vreemdelingenwet voorziet **speciale procedurele noden**, "in het bijzonder in geval van foltering, verkrachting of een andere ernstige vorm van psychologisch, fysiek of seksueel geweld". Zo kan de persoon die internationale bescherming aanvraagt, speciale procedurele noden aanvragen, of dit kan ook toegewezen worden op aanvraag van DVZ of het CGVS.

- Op het ogenblik van de aanvraag en via een specifieke vragenlijst;
- In een verder stadium van de procedure (zonder de procedure opnieuw te moeten opstarten).

Een door DVZ aangeduide arts kan ook aanbevelingen doen inzake de speciale procedurele noden voor een persoon die internationale bescherming aanvraagt. De DVZ en het CGVS evalueren de noden, en het CGVS levert desgevallend een 'adequate ondersteuning', bv. voldoende tijd om de aanvraag voor te bereiden, een 'protection officer' of een tolk van hetzelfde geslacht, een regeling om medische redenen.

Het CGVS houdt rekening met de specifieke kenmerken van de personen die een internationale bescherming aanvragen op basis

⁵¹ Artikel 18 van de richtlijn 'Opvang'.

⁵² Considerans 29 van de richtlijn 'Procedure'.

van gendergerelateerd geweld door onder andere een opleiding te organiseren voor de 'protection officers' en de tolken over de 'psy-

chotraumatische' impact van geweld op het slachtoffer (het "traumatische geheugen").⁵³

2.2. BEPALEN VAN DE BEWIJZEN

De gedeelde bewijslast

De bewijslevering inzake internationale bescherming bestaat erin nuttige elementen te **verzamelen in het kader van de besluitvorming over de nood tot bescherming**. Volgens een algemeen rechtsprincipe berust de bewijslast op de persoon die de aanvraag doet, die in de eerste plaats alle pertinente feiten moet aanleveren.

Hierbij moet echter opgemerkt worden dat, rekening houdend met de situatie waarin de aanvrager van internationale bescherming zich bevindt, **de bewijslast soepel moet geïnterpreteerd worden**. Gezien de moeilijkheden, die personen die op de vlucht zijn voor vervolging ondervinden, bij het verstrekken van persoonlijke documenten en bewijsstukken, en/of het onvermogen om bewijsstukken te leveren, **moet de bewijslast worden gedeeld tussen de aanvrager en de staat**. Indien de betrokkene dus in staat is de verschillende elementen van het verhaal uit te leggen en, in de mate van het mogelijke, alle nodige concrete elementen voor de evaluatie van de aanvraag aan te leveren, **bestaat er een positieve verplichting ten laste van de staat om mee te werken bij het zoeken naar en evalueren van elementen die de vrees voor vervolging bepalen**⁵⁴.

Het gebeurt dat bepaalde verklaringen onmogelijk te staven zijn met materiële bewijzen bv. in geval van gedwongen huwelijk of kinderhuwelijk, of in geval van vrees voor herbe-

snijden. In dit geval moet de betrokkene op z'n minst met een coherent en geloofwaardig verhaal de vrees voor vervolging in het land van herkomst kunnen staven⁵⁵.

Hieruit volgt dat in België, inzake vaststelling van de feiten, **de bewijslast gedeeld wordt** door de asielinstantie en de persoon die de aanvraag doet⁵⁶. Er bestaat een verplichting tot samenwerking: niet alleen heeft de overheid de plicht de betrokkene te horen en de mogelijkheid te bieden zijn/haar standpunt uiteen te zetten of op nuttige wijze kenbaar te maken, zij moet ook, krachtens haar verplichting tot onderzoek, alle pertinente informatie aan de betrokkene verschaffen. In het geval bijvoorbeeld waarin ouders, afkomstig uit een land met een hoge prevalentie op vlak van VGV, de vrees voor VGV niet aankaarten voor hun dochters, moet het CGVS, in het kader van de samenwerking ter vaststelling van de feiten, deze vraag zelf aankaarten. Dit principe van gezamenlijke bewijslast inzake asiel is speciaal van belang wanneer het gaat om gendergerelateerd geweld waarvoor de bewijslevering niet makkelijk is.

In haar richtlijnen merkt het UNHCR op dat:

"(...) het van belang is te erkennen dat, wat betreft gendergerelateerde aanvragen, de gewoonlijke bewijsmiddelen die aangewend worden in andere aanvragen tot het vluchtelingenstatuut, mogelijks niet zo makkelijk beschikbaar zullen zijn. Het kan zijn dat statistische gegevens of

⁵³ Zie PowerPoint presentatie door Valentine Audate, Coordinatrice gendergerelateerde dossiers, CGVS, gepresenteerd op het colloquium "Gender-Based Violence & Asylum: Look - Listen - Link", "Victimes de violences liées au genre et protection internationale".

⁵⁴ Chevalier, C. (2017). Etude de jurisprudence relative à l'évaluation des demandes d'asile fondées sur des violences de genre au regard des documents médicaux et psychologiques, Intact asbl, [Online], <https://www.intact-association.org/images/analyses/Studie-Charlotte.pdf>, (Pagina geraadpleegd op 9 januari 2020).

⁵⁵ Artikel 4 § 1 van de richtlijn 'Kwalificatie'.

⁵⁶ Artikel 48/6 van de Vreemdelingenwet stipuleert dat de bewijslast berust op de persoon die internationale bescherming aanvraagt met samenwerkingsplicht van het CGVS.

rapporten over incidenten van seksueel geweld niet beschikbaar zijn wegens de beperkte hoeveelheid informatie over deze feiten of wegens de afwezigheid van juridische vervolging. Alternatieve informatiebronnen kunnen hier nuttig blijken, bv. schriftelijke getuigenissen van andere vrouwen die zich in gelijkaardige situaties bevonden of mondelinge getuigenissen verzameld door niet-gouvernementele of internationale organisaties, of via onafhankelijke onderzoeksprojecten"⁵⁷.

De Vreemdelingenwet voorziet ook dat de bewijslast versoepeld kan worden op basis van bepaalde voorwaarden:

*Artikel 48/6 van de Vreemdelingenwet van 15 december 1980 vermeldt de vraag van het **voordeel van de twijfel**. Er werd voorzien dat, wanneer personen die internationale bescherming aanvragen bepaalde aspecten van hun verklaringen niet staven met bewijsstukken of andere, deze aspecten dan geen bevestiging vereisen wanneer bepaalde cumulatieve voorwaarden vervuld zijn⁵⁸.*

*Indien de persoon reeds slachtoffer was van vervolging in het verleden, schept de wet het **vermoeden ten gunste van het slachtoffer** dat de vrees voor vervolging voort blijft duren⁵⁹.*

Het is dan aan de asielinstantie om aan te tonen dat de vrees niet actueel meer zou zijn ten aanzien van de situatie in het land van herkomst (omkering van de bewijslast). Zo heeft een jonge minderjarige die genitale verminking in het verleden inriep, dit ver-

moeden van actuele vrees voor vervolging kunnen inzetten in haar voordeel. Aangezien het CGVS niet heeft aangetoond dat de situatie op zo'n manier geëvolueerd was dat er geen reden tot angst meer was, heeft de RvV geoordeeld dat de vrees van de aanvrager nog steeds actueel was⁶⁰.

Nuttige elementen om de aanvraag te staven

Er bestaan verschillende middelen om de vrees van een slachtoffer of iemand die het risico loopt gendergerelateerd geweld te ondergaan in het land van herkomst te staven. Zo is het ook aan de advoca(a)t(e) om erover te waken dat de aanvraag van zijn/haar cliënt(e) voldoende gestaafd is. De advoca(a)t(e) zal zich ervan vergewissen dat de betrokken persoon over medische en/of psychologische documenten, of elk ander document beschikt, die het geweld en het risico op nieuwe vormen van vervolging kunnen aantonen:

Informatie over het land van herkomst⁶¹

Om de objectieve context betreffende het gendergerelateerd geweld in bepaalde regio's of in bepaalde omstandigheden (met het oog op een huwelijk, na een bevalling, etc.) kracht bij te zetten, is het van belang objectieve informatie aan te leveren over de situatie in het land van herkomst en in functie van de etniciteit van de betrokken persoon (medische documenten, huwelijksakten, informatie over VGV of gedwongen huwelijken in het land van herkomst, over de prevalentie en over het onvermogen van de overheid om vrouwen te beschermen, etc.).

57 UNHCR. (2002). "Guidelines on international protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees", 7 mei 2002, HCR/GIP/02/01, [Online], <https://www.unhcr.org/publications/legal/3d58ddef4/guidelines-international-protection-1-gender-related-persecution-context.html?query=gender%20persecution%20article%201a1>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020);

58 De voorwaarden zijn: "a) de aanvrager heeft werkelijk moeite gedaan om de aanvraag te staven; b) alle pertinente elementen ter beschikking van de aanvrager werden voorgelegd en er werd een bevredigende uitleg gegeven wat betreft de afwezigheid van bewijselementen; c) de verklaringen van de aanvrager worden als coherent en geloofwaardig beoordeeld, zijn niet in tegenspraak met algemene en bijzondere bekende informatie, en zijn pertinent voor de aanvraag; d) de aanvrager heeft zijn/haar internationale bescherming zo snel mogelijk ingediend, tenzij hij/zij goede redenen kan aangeven waarom dit niet gebeurde; e) de algemene geloofwaardigheid van de aanvrager kon bewezen worden".

59 Art. 48/7 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

60 Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV), arrest nr. 72592 van 23 december 2011, 4.11.

61 COI - Country of Origin Information

Het UNHCR herinnert eraan dat het aanbevolen is "pertinente informatie in te winnen over het land van herkomst, bv. de situatie van vrouwen binnen de wetgeving, de politieke, economische en sociale rechten van vrouwen, culturele en sociale gebruiken van het land en de gevolgen in geval deze niet nageleefd worden, de frequentie van schadelijke traditionele praktijken, de frequentie en de vormen van geweld die gesignaleerd worden tegen vrouwen, de bescherming die hen ter beschikking gesteld wordt, de sancties voor geweldplegers, alsook de risico's die de vrouw loopt in geval van terugkeer naar het land van herkomst nadat ze een aanvraag tot vluchtelingenstatuut ingediend heeft"⁶².

Wanneer de asielinstanties bijzondere vragen behandelen, bv. gendergerelateerde vragen, of kwesties in verband met kinderen of van medische, culturele of religieuze aard, kunnen ze advies vragen aan expert(e) s. Hiertoe is het CGVS uitgerust met een interne documentatie- en researchdienst (CEDOCA) betreffende informatie en actualiteit in de landen van herkomst.

Medische certificaten en / of psychologische rapporten

Medische certificaten en attesten van psychologische begeleiding hebben een belangrijke functie in de vaststelling van de feiten. Ze maken gewag van fysieke, psychologische of seksuele gevolgen en bieden de mogelijkheid de vrees te objectiveren. Om de feiten te bevestigen en de nood aan bescherming in te schatten, eist het CGVS regelmatig een medisch certificaat waarmee het geweld kan bewezen worden. Inzake VGV bijvoorbeeld, wordt een medisch attest gevraagd om aan te tonen dat het kind niet besneden werd en dus een reëel gevaar loopt bij terugkeer naar het land van herkomst.⁶³

Het is waarschijnlijk dat de betrokken persoon slachtoffer is geweest van meerdere vormen van geweld (opsluiting, foltering, gedwongen huwelijk, intrafamiliaal en partnergeweld, verkrachting) en dat men daarvan de **fysieke of psychologische sporen** draagt. Het geweld kan ook de oorzaak zijn van post-traumatische stoornissen, zoals angst of depressie bij de betrokken persoon. De fysieke of psychologische trauma's kunnen een toestand van verwarring tot gevolg hebben en het vermogen het geweld op een chronologische of coherente manier weer te geven belemmeren of zelfs onmogelijk maken.

→ Om meer te weten te komen over de gevolgen van gendergerelateerd geweld op de gezondheid, zie transversale fiche 5 'Impact van gendergerelateerd geweld op de gezondheid'.

De personen die recht hebben op een aangepaste begeleiding mbt specifieke noden in het kader van de opvang, kan een professional raadplegen die een compleet en gedetailleerd medisch of psychologisch rapport kan opmaken.

Toch gebeurt het vaak dat rapporten niet in rekening genomen worden door asielinstanties. Men gaat er dan van uit dat de omstandigheden waarin de verwondingen toegebracht werden, hun oorsprong en het verband met de verhaalde gebeurtenissen, niet aangetoond werden. Niettemin houdt de RvV wel regelmatig rekening met medische documenten, zoals blijkt uit de analyse van de rechtspraak, op voorwaarde dat ze "een ondersteuning leveren van een in z'n geheel geloofwaardig verhaal, of wanneer ze de mogelijkheid bieden op redelijke

62 UNHCR. (2008). Guidelines on international protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, HCR/GIP/02/01 Rev. 1, 8 juli 2008, (§36, punt x), [Online], <https://www.unhcr.org/publications/legal/3d58ddef4/guidelines-international-protection-1-gender-related-persecution-context.html?query=gender%20persecution%20article%201a1>, (Pagina geraadpleegd op 7 januari 2020).

63 Indien het kind vergezeld is van zijn ouders zal ook een medisch attest vereist worden voor de moeder. Dit medisch certificaat voor VGV is beschikbaar op de site van GAMS: www.gams.be.

wijze bepaalde lacunes in dat verhaal uit te leggen⁶⁴.

De arts kan zich baseren op het **Protocol van Istanbul** (cf. handleiding om efficiënt onderzoek te doen over foltering en ander leed of wreedaardige, onmenselijke of ontorende behandelingen)⁶⁵, om de **graad van consistentie tussen elke verwonding en de verklaringen van de betrokken persoon aan te duiden**⁶⁶.

Voor de medische consultaties of de psychologische begeleiding kunnen de betrokken personen een onderzoek vragen en de verwondingen en de veronderstelde oorzaken ervan laten vaststellen, m.n. bij de diensten vermeld in de specifieke fiches.

Evaluatie van de geloofwaardigheid

De verklaringen van een persoon die internationale bescherming aanvraagt op basis van gendergerelateerd geweld zijn soms de enige bron van informatie om tot een evaluatie van de aanvraag over te gaan.

Om de geloofwaardigheid van een verhaal te evalueren houdt het CGVS rekening met de specifieke omstandigheden van de betrokken persoon, en in het bijzonder, desgevallend, **de afweging dat de persoon behoort tot een kwetsbare groep** (cf. "Sectie kwetsbaarheid als juridisch concept").

De personen die het geweld ervaren hebben, hebben het vaak moeilijk om deze ervaringen precies onder woorden te brengen, soms omdat ze bang zijn voor represailles vanwege hun familie of gemeenschap, soms omdat ze zich schamen voor de ondergane ervaringen, of nog omdat ze de gewoonte niet hebben het woord te nemen in hun land van herkomst. Het gebeurt ook dat personen die bescherming zoeken het verband niet leggen tussen vragen betreffende 'foltering' en datgene waarvoor ze bang zijn. Bovendien leven deze personen soms in uiterst moeilijke omstandigheden in opvangcentra, in afwachting dat ze gehoord worden. Ze hebben moeite de documenten / beslissingen die ze toegestuurd krijgen te begrijpen. Idem wat betreft de talrijke te ondernemen stappen en/of ze hebben een moeilijk contact met de begeleiding. Al deze elementen kunnen hun kansen op een positieve beslissing van hun aanvraag beïnvloeden.

⁶⁴ RvV, arrest nr. 103 724 van 29 mei 2013 ; RvV, arrest nr. 101 278 van 19 april 2013 ; RvV, arrest nr. 96 947 van 13 februari 2013 RvV, arrest nr. 91 838 van 21 november 2012.

⁶⁵ Het protocol van Istanbul kan ook geraadpleegd worden op <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8Rev1en.pdf>. Er bestaan ook praktische gidsen ten behoeve van artsen en psychologen, te raadplegen op: <https://constats.be/nl/voor%20professionelen/documenten%20voor%20professionelen.html>.

⁶⁶ De RvV heeft reeds de grote waarde erkend van medische attesten conform aan het Protocol van Istanbul (RvV, arrest nr. 219.732 van 12 april 2019).

MEMO

Belangrijke wettelijke kaders voor internationale bescherming en genderge-relateerd geweld

Internationaal Verdrag inzake de vluchtelingenstatus ondertekend te Genève op 28 juli 1951, dat in werking trad op 22 april 1954 (Verdrag van Genève), Retrieved from: <https://bit.ly/36YLT5y>.

Verdrag van de Raad van Europa inzake preventie en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. Om de Conventie van Istanbul te lezen: <https://bit.ly/2NnINRI> (Franse versie), <https://bit.ly/2NqZKJV> (Nederlandse versie).

Toelichting van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de preventie en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld Istanbul, 11.V.2011, Retrieved from: <https://rm.coe.int/16800d383a>.

Raad van Europa, Verdrag inzake de bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, zoals gewijzigd bij de protocollen 11 en 14, Retrieved from: <https://bit.ly/31w89BN>.

Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, Retrieved from: <https://bit.ly/388BRiy>.

"Kwalificatie"-richtlijn: 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende de normen met betrekking tot de voorwaarden waaraan onderdanen van derde landen of staatlozen moeten voldoen om internationale bescherming te genieten, een uniforme status voor vluchtelingen of

personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en de inhoud van deze bescherming, Retrieved from: <https://bit.ly/2QRZLsH>.

"Opvang"-richtlijn: 2013/33/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van normen voor de opvang van mensen die internationale bescherming zoeken, Retrieved from: <https://bit.ly/2tXA94q>.

2012/29/EU-richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, ondersteuning en bescherming van slachtoffers van misdrijven en ter vervanging van het kaderbesluit 2001/220/JAI van de Raad. Om de richtlijn te lezen: <https://bit.ly/386FUw3>.

De Opvangwet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, de woonplaats, de vestiging en de verwijdering van buitenlanders, Retrieved from: <https://bit.ly/36TvKxV>.

Richtsnoeren voor internationale bescherming: vervolging op grond van geslacht op grond van artikel 1A, lid 2, van het Verdrag van 1951 en/of het Protocol van 1967 betreffende de status van vluchtelingen, UNHCR/GIP/02/01 Rev.1, 8 juli 2008, (§36, punt x), Retrieved from: <https://bit.ly/2NpaUip>.

3 | Nationale bescherming - gendergerelateerd geweld en strafrecht

3.1. CRIMINALISERING VAN GENDERGERELATEERD GEWELD IN HET STRAFRECHT

De straffen voorzien voor gendergerelateerd geweld

Wanneer personen die geweld ervaren, klacht indienen, dan laten ze akte nemen van de feiten van gendergerelateerd geweld. Een feit wordt beschouwd als inbreuk of strafbaar feit wanneer het expliciet als dusdanig gedefinieerd wordt in de wet.

België heeft nooit een wet aangenomen die alle daden van gendergerelateerd geweld, specifiek, strafbaar stelt, aangezien de strafbaarstelling van verschillende mogelijke vormen van geweld reeds geregeld werd door een arsenaal aan wettelijke maatregelen⁶⁷. Er bestaan **meerdere bepalingen in het Strafwetboek die in werking kunnen treden inzake gendergerelateerd geweld**.

Gendergerelateerd geweld kan een vorm van mishandeling zijn evenals ander psychisch of fysiek geweld (slagen en verwondingen, verkrachting, aanranding van de eerbaarheid, etc.). Meerdere strafbaarstellingen zijn in dit opzicht vervat in het Belgische Strafwetboek,

vaak vergezeld van **verzwarende omstandigheden** (gezinscontext, discriminatie, etc.)⁶⁸.

Bepaalde vormen van gendergerelateerd geweld, zoals bijvoorbeeld VGV, gedwongen huwelijk en mensenhandel zijn het voorwerp van **specifieke strafbaarstelling** in het Belgische recht:

- VGV: artikel 409 van het Strafwetboek;
- Gedwongen huwelijken: artikel 391sexies van het Strafwetboek;
- Mensenhandel: artikel 433quinquies van het Strafwetboek.

In België erkent de wet **drie verschillende types van feiten (of inbreuken)**: de overtreding, het wanbedrijf of de misdaad⁶⁹. Overtredingen zijn de lichtste inbreuken, misdaden zijn de ernstigste. Het is van belang onderscheid te maken tussen de verschillende soorten inbreuken, daar de ernst van de feiten bepalend is voor de rechtbank waar de verdachte zal moeten verschijnen, en de sanctie en de verjaringstermijn zal bepalen⁷⁰. **Alle vormen van seksuele agressie zijn ernstig en strafbaar**⁷¹.

67 Voor een overzicht van de Belgische wetgeving relevant inzake gendergerelateerd geweld, zie bijlage C: Belgische wetgeving relevant inzake geweld tegenover vrouwen (niet-exhaustief) van het GREVIO-rapport, ingediend door België ter uitvoering van de bepalingen van het Verdrag van Istanbul van 18 februari 2019, te raadplegen op: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/grevio-inf-2019-4_fre.docx.pdf. (Momenteel enkel in het Frans.)

68 Voor een lijst van inbreuken en strafbepalingen die eventueel in werking treden inzake gendergerelateerd geweld, zie bijlage D van het GREVIO-rapport, ingediend door België ter uitvoering van de bepalingen van het Verdrag van Istanbul van 18 februari 2019, te raadplegen op: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/grevio-inf-2019-4_fre.docx.pdf (Frans).

69 https://www.belgium.be/nl/justitie/slachtoffer/klachten_en_aangiften/soorten_misdrijven.

70 De verjaringstermijn is de tijdspanne waarover de politie of gerechtelijke overheden beschikken om een inbreuk vast te stellen, de bewijzen te zoeken, de daders te vatten en een veroordeling voor de rechtbank te bekomen. Het vertrekpunt om deze termijn te berekenen verschilt naargelang de persoon meerder- of minderjarig is.

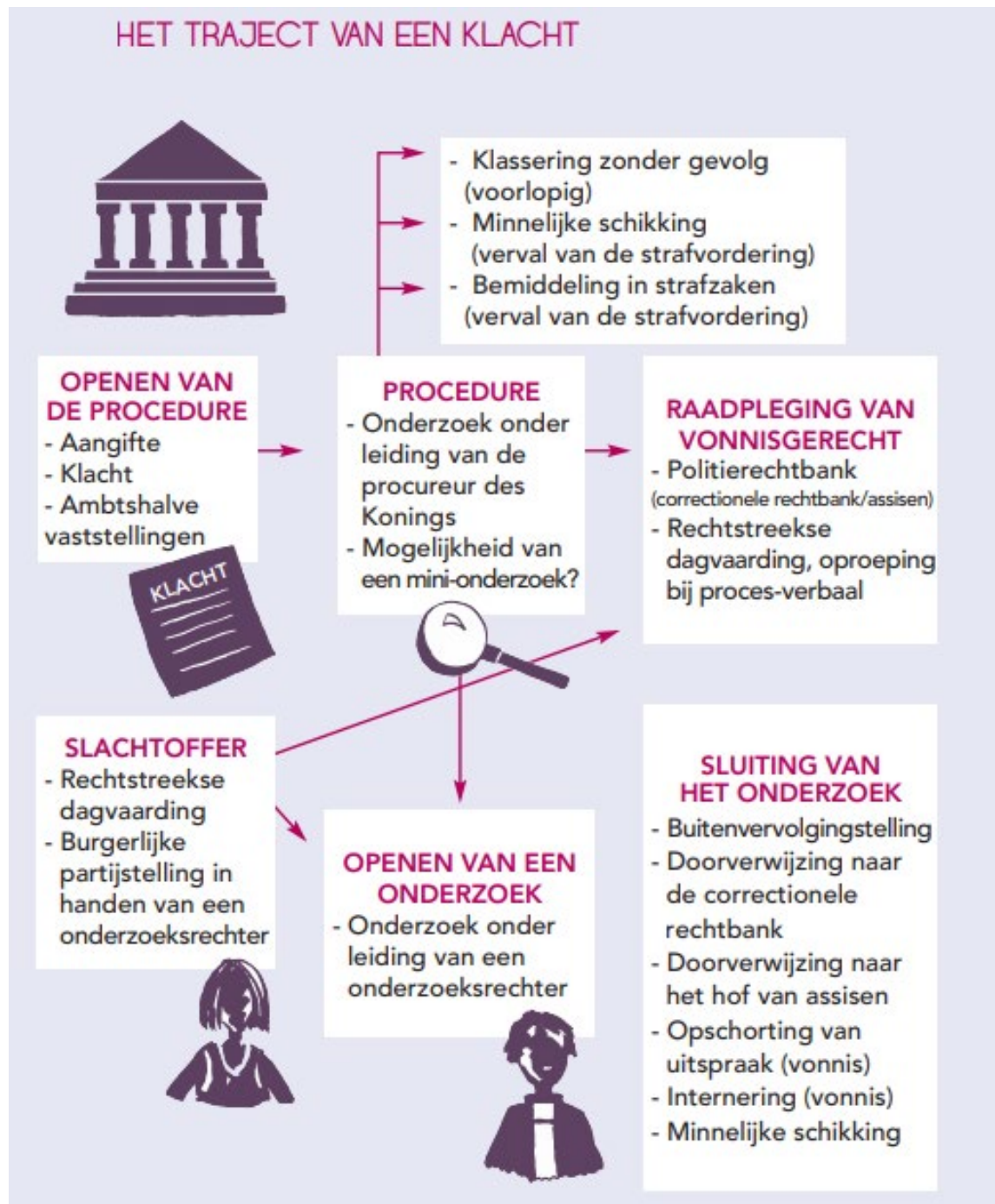
71 Brochure "Les violences sexuelles basées sur le genre dans un contexte de migration", Le Monde selon les femmes, 2019, te downloaden op: http://www.mondefemmes.be/genre-developpement-outils_theories-analyse_livres_les-violences-sexuelles-bas-es-sur-le-genre-dans-un-contexte-de-migration.htm.

De rechtsvordering

Er zal een strafrechtelijk onderzoek gevoerd worden door de **Procureur des Konings** na ontvangst van informatie rechtstreeks meegedeeld door een privaatpersoon (slachtoffer of gewone getuige), door een professional of door een politiedienst. Een **onderzoeksrechter** zal tussenkomen indien de Procureur des

Konings dit nodig acht, m. n. met het oog op bepaalde uit te voeren plichten (telefoontap, huiszoekingen, aanhoudingsbevel, etc.). Een persoon kan zich ook rechtstreeks **burgerlijke partij** stellen voor de onderzoeksrechter. De weg die een klacht aflegt kan visueel als volgt voorgesteld worden:

Figuur 2 : Maison Plurielle. 2019. Samenvattend schema van een gerechtelijke procedure. Gemeenschappelijk protocol voor het in veiligheid brengen van slachtoffers, geciteerd in "Gendergerelateerd en seksueel geweld in een migratiecontext", Le Monde selon les Femmes, [Online], https://belgium.iom.int/sites/default/files/MF-VSBG-WEB_NL_web.pdf, (Pagina geraadpleegd op 13 januari 2020).

Preventie en bescherming op basis van andere instrumenten

In antwoord op de Europese bezorgheden en internationale verplichtingen op het gebied van preventie heeft België via het Plan ter bestrijding van alle vormen van **gendergerelateerd geweld 2015-2019 (PAN)** opgeroepen tot⁷² intensievere inspanningen om alle vormen van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen en mannen te voorkomen en te bestrijden. Bijzondere nadruk is gelegd op seksueel geweld. Bovendien is dit actieplan volledig in overeenstemming met het Verdrag van de Raad van Europa inzake preventie en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul). Het PAN 2015-2019 richtte zich op de volgende vormen van geweld: partnergeweld, vrouwelijke genitale verminking, gedwongen huwelijken, (zogenaamd) eengerelateerd geweld en seksueel geweld.⁷³

In 2017 werd een ander instrument in gebruik genomen, nl. de **omzendbrief COL 06/2017**⁷⁴, die tot doel heeft

- magistraten en politieambtenaren te sensibiliseren betreffende de realiteit van eengerelateerd geweld, VGV en gedwongen huwelijken en wettelijke vormen van samenwonen;
- aan magistraten en politieambtenaren instrumenten aan te reiken om deze vormen van geweld zo goed mogelijk te begrijpen en op een aangepaste manier onderzoek te voeren;
- het vervolgingsbeleid voor de parketten te definiëren;
- de codering en het verzamelen van statistische gegevens te verbeteren;
- de uitwisseling van informatie en de

samenwerking tussen het College van het Openbaar Ministerie en het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen te begunstigen.

Binnen elk Parket-generaal en elk parket van de Procureur des Konings wordt een referentiemagistraat aangeduid inzake eengerelateerd geweld. Tevens wordt een referentiepolitieambtenaar aangeduid binnen elke politiezone. Deze referentiepersonen zijn de personen die eveneens aangeduid worden in het kader van de COL4/2006 betreffende partnergeweld⁷⁵. De omzendbrief bevat een beslissingsboom en er werden coderingsregels voorzien.

Er bestaan verschillende omzendbrieven mbt gendergerelateerd geweld. Ze worden vermeld in elk van de specifieke fiches, afhankelijk van de vorm van geweld.

Col 06/2017 herhaalt dat slachtoffers moeten worden **beschermd**, «**ongeacht hun afkomst en verblijfsstatus**» (artikel 4-3 van het Verdrag van Istanbul). Dit plaatst politieagenten echter voor een **dilemma**⁷⁶. Aan de ene kant moet men artikel 14 van de wet betreffende de functie van de politie volgen, die zegt dat «politiediensten (...) zorgen voor de handhaving van de openbare orde, met inbegrip van (...) de bescherming van personen (...). Ze helpen ook iedereen in gevaar.» Anderzijds verplicht **artikel 21 de politie om ervoor te zorgen dat de wettelijke bepalin-**

⁷² Zie het nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019: <https://bit.ly/3bjgPj8>. Sinds 2001 voert België een preventief geweldsbeleid uit via een Nationaal Actieplan (PAN). De coördinatie en het opstellen ervan worden om de vijf jaar toevertrouwd aan het Instituut voor gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM).

⁷³ Het NAP voor 2020-2024 was op het moment van schrijven nog niet beschikbaar.

⁷⁴ Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking en gedwongen huwelijk en wettelijk samenwonen van 24 april 2017, [Online], <https://www.om-mp.be/nl/meer-weten/omzendbrieven>, (Pagina geraadpleegd op 10 januari 2020).

⁷⁵ Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van justitie en de Procureurs-generaal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld, [Online], https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/col_4_2006.pdf, (Pagina geraadpleegd op 10 januari 2020).

⁷⁶ Zie PowerPoint presentatie door Olivier Slosse, politiecommissaris en woordvoerder Brussel-Capital (Elsene), medewerker Zorgcentrum na seksueel geweld (ZSG) in Brussel, gepresenteerd op het Colloquium "GBV&Asylum: Look - Listen - Link", "Politie, VBG en verblijf".

gen met betrekking tot de toegang tot het grondgebied, de woonplaats, de nederzetting en de verwijdering van buitenlanders worden nageleefd: «Zij houden buitenlanders aan die niet in het bezit zijn van een ID-kaart of documenten vereist door regelgeving (...)». In de praktijk leidt dit dilemma tot de onvoorspelbaarheid van de politie; Kan men klacht indienen bij de politie of hulp inroepen wanneer men geen verblijfsstatuut heeft in België, zonder het gevaar te lopen uitgewezen te worden?

Voor **slachtoffers van mensenhandel** is dit dilemma niet van toepassing, omdat de regels duidelijker zijn voor politieagenten. Col 06/2017 bepaalt dat, indien wordt vastge-

steld dat een persoon slachtoffer is van mensenhandel, moet deze worden doorverwezen naar een van de gespecialiseerde opvangcentra en, indien nodig, kan de persoon de status verleend worden die onder de artikelen 61-1/5 van de wet van 15 december 1980 van buitenlanders valt. Voor slachtoffers van mensenhandel is dit dus een **echte beschermingsstatus, dankzij een multidisciplinaire aanpak en het verlenen van een beperkt (il) verblijfsdocument**.⁷⁷

→ Zie specifieke fiche 4 'Mensenhandel en internationale bescherming' voor meer informatie.

3.2. MELDING EN BEROEPSGEHEIM

Indien gekozen moet worden tussen zwijgplicht en de noodzaak tot bescherming van een persoon die in gevaar verkeert, waaruit bestaat dan de verantwoordelijkheid van de professional? Hoe dient deze te handelen?

Het beroepsgeheim

Krachtens **artikel 458 van het Strafwetboek**⁷⁸, is het beroepsgeheim van toepassing op elke persoon die houder is, uit hoofde van hun staat of beroep, van geheimen die hun zijn toevertrouwd, m. n. artsen, psychologen, sociaal assistenten/-s, maar ook vrijwilligers/vrijwilligsters, opvoeders/opvoedsters, straathoekwerkers/-werksters, etc. Het dekt niet alleen geheimen en vertrouwelijke mededelingen, maar ook gegevens die konden vastgesteld, vermoed of ontdekt worden door de professional tijdens de ontmoeting. Het heeft tot doel de **noodzakelijke vertrouwensband** tussen de persoon die op consult komt en de professional die hem/haar ontvangt, te **beschermen**, maar ook de persoon zelf te beschermen, zijn/haar vrijheid,

privacy en de belangen van de maatschappij. In die zin is het beroepsgeheim absoluut en blijft het in principe van kracht, zelfs indien de persoon die vertrouwelijke informatie gaf, het prijsgeven ervan toelaat. De schending ervan wordt strafrechtelijk gestraft.

Anderzijds verhindert het Belgisch juridisch systeem getuigen van gendergerelateerd geweld geenszins dit te signaleren. **Artikelen 29 en 30 van het Wetboek van strafvordering**⁷⁹ betreffen de algemene verplichting van elke burger, alsook de specifieke verplichting voor ambtenaren deze feiten te melden aan de Procureur des Konings. Er bestaan signaleringskanalen via de politionele of juridische overheden, maar ook via de hulpverlening. Echter, **wanneer de ambtenaar een functie uitoefent in het kader van psycho-medisch-sociaal werk, waardoor hij eveneens onderworpen is aan het beroepsgeheim (art. 458 van het Strafwetboek)**, mag men de misdaden en wanbedrijven waarvan men eventueel kennis heeft in de uitoefening van het beroep niet aangeven, tenzij men met een

⁷⁷ Het wordt verwezen naar circulaire COL 08/2008 van 26 september 2008 betreffende de uitvoering van multidisciplinaire samenwerking op slachtoffers van mensenhandel en/of bepaalde verergerde vormen van mensenhandel. (zie specifieke fiche 4, "mensenhandel" voor meer info).

⁷⁸ Om het Strafwetboek te raadplegen en de verschillende artikels: <https://bit.ly/2QExupa>

⁷⁹ Om het Wetboek van Strafvordering en zijn verschillende artikelen te raadplegen: <https://bit.ly/39Tbkr3>

'noodtoestand' geconfronteerd wordt. Voor diegene die onder het beroepsgeheim vallen, voorziet **artikel 458bis** van het Strafwetboek voorwaarden, waardoor spreekrecht mogelijk gemaakt wordt en de feiten ter kennis van de Procureur des Konings gebracht kunnen worden.

Situaties waarin het beroepsgeheim opgeheven kan worden

Eenieder heeft de plicht hulp te bieden aan een persoon in gevaar (**art. 422bis van het strafwetboek**). De professional bevindt zich hier in een situatie die een **waardenconflict** inhoudt: zwijgen krachtens het beroepsgeheim of de vertrouwelijke mededeling onthullen om hulp te bieden aan een persoon in gevaar en een hoger belang beschermen, nl. de fysieke of mentale integriteit van de persoon. In bepaalde gevallen kan men spreken van een ware 'noodtoestand'⁸⁰ die de keuze de bedreiging te onthullen rechtvaardigt. De opheffing van het beroepsgeheim zal slechts toegelaten zijn mits naleving van strikte regels van **artikel 458bis van het Strafwetboek**:

"Elke persoon die uit hoofde van zijn/haar staat of beroep drager is van het beroepsgeheim en hierdoor kennis heeft van een inbreuk bedoeld [in artikelen 371/1] [tot 377, 377quater, 379, 380, 383bis, §§ 1^e en 2, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425, 426 en 433quinquies]5, gepleegd op een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van leeftijd, zwangerschap, [partnergeweld,] [geweld gepleegd in naam van cultuur, gebruik, godsdienst, traditie of zogenaamde 'eer',] een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid kan, onverminderd de verplichtingen hem/haar opgelegd door artikel 422bis, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, hetzij wanneer er een

*ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de psychische of fysieke integriteit van de betrokkene en hij/zij deze integriteit zelf of met hulp van anderen niet kan beschermen, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij/zij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen"*⁸¹.

Het is mogelijk zes cumulatieve voorwaarden te identificeren in **artikel 458bis van het Strafwetboek**⁸²:

- 1 Een inbreuk (die reeds gepleegd werd, dus niet preventief) bedoeld in bepaalde bepalingen van het Strafwetboek: het betreft slagen en verwondingen, verkrachting, schending van de eerbaarheid, VGV, mensenhandel, verwaarlozing, verlaten en pornografie van kinderen, grooming, prostitutie, voyeurisme, vergiftiging, moord en doodslag.
- 2 Gepleegd op een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van leeftijd, zwangerschap, partnergeweld, geweld daden gepleegd in naam van cultuur, gebruik, godsdienst, traditie of zogenaamde 'eer' (het gaat om gendergerelateerd geweld, bv. VGV of gedwongen huwelijk), een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid.
- 3 'Kennissen hebben' van de inbreuk is voldoende: dit houdt in dat de houder van het beroepsgeheim niet noodzakelijk het slachtoffer zelf onderzocht heeft of dat het slachtoffer hem/haar in vertrouwen genomen heeft. Het is bv. voldoende dat een familielid of een kennis van het slachtoffer hem/haar verwittigd heeft⁸³.
- 4 Gevaar voor de (andere) (potentiële)

80 Om meer te weten te komen over de 'noodtoestand': <https://www.compsy.be/nl/noodtoestand>.

81 Om het Strafwetboek te raadplegen en artikel 458bis: <https://bit.ly/2QExupa>.

82 Marlier, G. (2018). Familie in straf- en strafprocesrecht: afbrokkende hoeksteen van de samenleving ?, Wolters Kluwer, p. 592-599.

83 In dit geval is het niet evident in te schatten of de informatie daadwerkelijk betrouwbaar is, maar het zal mogelijk zijn de 'noodtoestand' in te roepen (zie verder).

slachtoffers: het gaat om een ernstig gevaar dat een onmiddellijke bedreiging vormt voor de fysieke of mentale integriteit van de minderjarige of de betroffene kwetsbare persoon, of andere minderjarigen of kwetsbare personen. Bv. in geval van VGV, zussen die intact zijn en gevaar lopen⁸⁴.

5 Subsidiariteitsprincipe (niet in staat zijn, alleen of met de hulp van een derde, de fysieke of mentale integriteit te beschermen): **de dragers van het beroepsgeheim moeten in de eerste plaats zelf hulp bieden, conform artikel 422bis, of met hulp van derden op basis van het gedeelde beroepsgeheim**, bv. collega's in een multidisciplinaire groep, SOS Enfants of Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. Slechts wanneer de hulp van derden onvoldoende is, kan de houder van het beroepsgeheim de feiten signaleren aan de Procureur des Konings.

5 Signalering bij de Procureur des Konings: niet bij de politie en ook niet de onderzoeksrechter.

In alle andere gevallen (de inbreuk werd nog niet gepleegd, het - potentiële - slachtoffer is meerderjarig of niet-kwetsbaar), kan de 'noodtoestand' (een concept van rechtspraak) slechts ingeroepen worden in geval van ernstig en dreigend gevaar, op voorwaarde dat de professional geen handeling kan ondernemen om dit gevaar te voorkomen, alleen of met de hulp van derden (**gedeeld beroepsgeheim**). Wanneer deze voorwaarden vervuld zijn, kan het beroepsgeheim onthuld worden bij voorrang aan een persoon die deel zal kunnen nemen aan de bescherming van de integriteit van het slachtoffer (bv. een collega, een andere professional, het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, een organisatie) in het kader van het gedeelde beroepsgeheim.

Volgens de letter van de wet impliceert **artikel 422bis (verplichting tot bijstand)** in theorie geen meldingsplicht⁸⁵. Integendeel, een signalering zou zelfs contraproductief kun-

nen werken en het geweld doen toenemen. In zeer zeldzame gevallen kan artikel 422bis echter toch een meldingsplicht inhouden, dat wil zeggen wanneer er een onmiddellijk gevaar voor de integriteit van de persoon bestaat en de enige mogelijke hulp zou zijn om het beroepsgeheim te schenden, bijvoorbeeld in geval van kindermisbruik, moeten de feiten gesignaleerd worden bij het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, de ouders of bij de politie en het gerecht. Indien de professional 'wetens en willens' nalaat de feiten te signaleren, dan kan hij/zij hiervoor veroordeeld worden.

VOORBEELDEN in de praktijk

Zo kan bijvoorbeeld een melding overwogen worden in de volgende gevallen:

- De arts van het opvangcentrum constateert tijdens het medisch onderzoek dat een zwangere vrouw door haar man wordt geslagen. De patiënte wil geen aangifte doen, maar haar leven en het leven van haar baby zijn in gevaar;
- De psycholoog in het centrum krijgt te horen van een 14-jarige NBMV dat ze in het centrum verkracht werd. Ze is doodsbang en durft de dader niet aan te geven;
- Een medewerkster van K&G constateert dat een meisje dat in België is geboren nadat de ouders net in het centrum zijn aangekomen, besneden werd. Het kind heeft spoedeisende hulp nodig, maar de ouders weigeren naar het ziekenhuis te gaan.

Anderzijds volstaan een simpel gerucht, de nationaliteit of de etnische oorsprong niet om een melding te doen: deze elementen kunnen ten hoogste een aansporing vormen om meer inlichtingen te nemen.

⁸⁴ Een preventieve signalering om een ander potentieel slachtoffer te beschermen is dus mogelijk, terwijl een preventieve signalering van een initieel slachtoffer niet mogelijk is (cf. eerste voorwaarde).

⁸⁵ Marlier, G. (2018). *Familie in straf- en strafprocesrecht: afbrokkelende hoeksteen van de samenleving?*, Wolters Kluwer, p. 592-599.

4

| Praktische hulpbronnen

Internationale bescherming

De praktische fiches van de 'Association pour le Droit des Étrangers' (ADDE), die ook de fiches bevatten over het vreemdelingenrecht (en de deelgebieden ervan), asiel (procedure, types van bescherming, opvang etc.) : <http://www.adde.be/ressources/fiches-pratiques>

De website van Fedasil die alle essentiële elementen verenigt betreffende de aanvraag-procedure voor internationale bescherming, gericht tot aanvragers van internationale bescherming en beschikbaar in een tiental talen: <https://www.fedasilinfo.be/en>

EASO IPSN TOOL - Identification of Persons with Special Needs, European Asylum Support Office: <https://ipsn.easo.europa.eu/easo-tool-identification-persons-special-needs>

Online tool for practitioners who encounter applicants for international protection in their daily work. Tools sets out indicators (age, sex, SOGI, family status, physical indicators, psychosocial indicators, environmental indicators) and creates profiles of possible applicable categories of persons with special needs. It also provides an overview of potential pieces of evidence regarding special needs.

Ciré Asbl - Coördinatie en initiatieven voor vluchtelingen en buitenlanders (Franstalig België): <https://www.cire.be>

In het bijzonder de gids voor de procedure betreffende internationale bescherming (heruitgegeven in 2019) die de verschillende fasen van het verzoek van internationale bescherming en de rechten en plichten van personen die internationale bescherming aanvragen uitlegt: <https://www.cire.be/nieuwe-gids-voor-de-beschermingsprocedure-internationaal-in-belgië>

Vluchtelingenwerk Vlaanderen: organisatie, gespecialiseerd in verschillende thema's mbt internationale bescherming: <https://www.vluchtelingenwerk.be>

Nationale bescherming

Het online platform 'Informations et aide aux victimes': <http://www.victimtimes.cfwb.be/>

De brochure FOD Justitie: https://justitie.belgium.be/nl/publicaties/u_bent_slachtoffer
"U bent het slachtoffer van een misdrijf geweest. Hoe bekomt u vergoeding van uw schade? Hoe verloopt de rechtzitting voor de strafrechter? Wat als de schadevergoeding niet wordt betaald? Wie kan u verder helpen? Allemaal vragen waarop deze brochure een precies antwoord geeft".

5

Bronnen voor verdere studie

- Chevalier, C. (2017). **Étude de jurisprudence relative à l'évaluation des demandes d'asile fondées sur des violences de genre au regard des documents médicaux et psychologiques**, Intact asbl, [Online], <https://www.intact-association.org/images/analyses/Studie-Charlotte.pdf>
- CIRÉ asbl. (2017). **"La protection des femmes migrantes victimes de violences de genre en Belgique: l'impact de la Convention d'Istanbul"**, [Online], <https://bit.ly/35TqpFH>
- European Council on Refugees and Exile (ECRE) and Asylum Information Database (AIDA). (2017). **The concept of vulnerability in European asylum procedures**, <https://bit.ly/2FQtOFT>
- Fedasil. (2018). **"Kwetsbare personen met specifieke opvangnaden. Definitie, identificatie en zorg"**, Eindrapport, Directie Beleidsondersteuning, Dienst Studie en Beleid Fedasil (hoofdzetel), [Online], https://www.fedasil.be/sites/default/files/content/download/files/fedasil_studie_kwetsbare_personen.pdf
- Flamand, C. (2019). **"Enjeux et perspectives sur les outils juridiques internationaux et nationaux concernant les violences basées sur le genre et l'asile"**, Presentatie op het colloquium "Gender-Based Violence & Asylum : Look - Listen - Link", Brussel.
- Le Monde selon les femmes. (2019). **"Gendergerelateerd en seksueel geweld in een migratiecontext"**, In samenwerking met IOM, Brussel, <https://bit.ly/2FOKC4R>
- Office of the High Commissioner for Human Rights (2004). **Istanbul Protocol - Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment**, United Nations, New-York and Geneva. [Online], <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8Rev1en.pdf>
- Van der Haert, C. (éd.). (2014). **"L'asile et la protection de la vulnérabilité. Prise en considération de la minorité et du traumatisme dans la procédure d'asile belge"**, produit par le Comité Belge d'Aide aux Réfugiés (CBAR), [Online], http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/2016-06-07-Etude_Vulnerabilite_FR.pdf

De richtlijnen, verdragen en richtsnoeren

- Europese Commissie. (2014). **Fact Sheet - A Common European Asylum System**, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 12 p., https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/docs/ceas-fact-sheets/ceas_factsheet_en.pdf
- UNHCR. (2011). **Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees**, Genève, Heruitgave in 2011 van de oorspronkelijke publicatie van 1967, § 190, <https://bit.ly/350yLys>
- UNHCR. (2008). **Guidelines on international protection: Gender-Related Persecution within the context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the Status of Refugees**, HCR/GIP/02/01 Rev. 1, 8 juli 2008, (§36, punt x), [Online], <https://www.unhcr.org/publications/legal/3d58ddef4/guidelines-international-protection-1-gender-related-persecution-context.html?query=gender%20persecution%20article%201a1>
- UNHCR. (2009). **Guidance Note on Refugee Claims relating to Female Genital Mutilation**, UNHCR, Genève, may 2009, [Online], <https://www.refworld.org/docid/4a0c28492.html>
- De asielprocedure bij het CGVS: <https://www.cgvs.be/nl/publicaties>
- Vrouwen, meisjes en asiel in België. Informatie voor vrouwen en meisjes die asiel aanvragen, publicatie van het CGVS: <https://www.cgvs.be/nl/publicaties>

De internationale conventies betreffende de vluchtelingen

- Het Verdrag van Genève van 1951
- Het Protocol van New York van 1967 betreffende het statuut van vluchtelingen

De Europese teksten

- Het verdrag van Lissabon
- Handvest van de grondrechten van de Europese Unie

De richtlijn 'Kwalificatie'

- De richtlijn 2011/95/UE van het Parlement en van de Raad van 13 december 2011_betreffende de normen met betrekking tot de voorwaarden waaraan staatsburgers van derde landen of staatlozen moeten voldoen om te kunnen genieten van internationale bescherming, tot een uniform statuut voor de vluchtelingen of personen die kunnen genieten van subsidiaire bescherming, en tot de inhoud van deze bescherming (herschikking).

De richtlijnen 'Procedure'

- De _richtlijn 2005/85/CE van de Raad van 1 december 2005_ met betrekking tot de minimale normen betreffende de toekennings- en intrekingsprocedure van het vluchtelingenstatuut in de lidstaten.
- De richtlijn 2013/32/UE van het Europese Parlement en van de Raad van 26 juni 2013_met betrekking tot de gemeenschappelijke procedures voor de toekennings- en intrekingsprocedure van de internationale bescherming (herschikking).

De richtlijnen 'Opvang'

- De richtlijn 2003/9/CE van de Raad van 27 januari 2003 met betrekking tot de minimale normen voor de opvang van personen die internationale bescherming aanvragen in de lidstaten.
- De richtlijn 2013/33/UE van het Europese Parlement en van de Raad van 23 juni 2013 die de normen vastlegt voor de opvang van personen die internationale bescherming aanvragen (herschikking).

De 'Dublin'-regels

- Het reglement (ER) nr. 2725/2000 van de Raad van 11 december 2000 betreffende de creatie van het 'Eurodac'-systeem voor het vergelijken van vingerafdrukken met het oog op een efficiënte toepassing van de Conventie van Dublin.
- Het reglement (ER) nr. 1560/2003 van de Commissie van 2 september 2003 betreffende de toepassingsmodaliteiten van het reglement nr. 343/2003.
- Het reglement (EU) nr. 603/2013 van het Europese Parlement en van de Raad van 26 juni 2013 met betrekking tot de instelling van 'Eurodac' voor de vergelijking van vingerafdrukken ten behoeve van een doeltreffende toepassing van [Verordening (EU) nr. 604/2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke Lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de Lidstaten wordt ingediend], en met betrekking tot verzoeken van rechtshandavingsinstanties van de Lidstaten en Europol om vergelijkingen van Eurodac-gegevens ten behoeve van rechtshandhaving, en tot wijziging van het reglement (EU) nr. 1077/2011 tot invoering van een Europees

agentschap voor het operationele beheer van grootschalige informatiesystemen binnen de ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid (herschikking).

- Het reglement (EU) nr. 604/2013 van het Europese parlement en van de Raad van 26 juni 2013 die de criteria en instrumenten vastlegt om te bepalen welke Lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend.

Het EURODAC-systeem 'Vingerafdrukken':

- De verordening (EU) 2725/2000 van de Raad van 11 december 2000 betreffende het instellen van het 'Eurodac'-systeem voor het vergelijken van vingerafdrukken met het oog op een efficiënte toepassing van de Conventie van Dublin.
- De verordening (EU) 407/2002 van de Raad van 28 februari 2002 dat bepaalde toepassingsmodaliteiten vastlegt van het reglement (ER) nr. 2725/2000 betreffende de instelling van het 'Eurodac'-systeem voor het vergelijken van vingerafdrukken met het oog op een efficiënte toepassing van de Conventie van Dublin.
- De verordening (EU) 603/2013 van het Europese parlement en de Raad van 26 juni 2013 met betrekking tot het instellen van 'Eurodac' voor de vergelijking van vingerafdrukken ten behoeve van een doeltreffende toepassing van [Verordening (EU) nr. 604/2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke Lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de Lidstaten

wordt ingediend], en met betrekking tot verzoeken van rechtshandavingsinstanties van de Lidstaten en Europol om vergelijkingen van Eurodac-gegevens ten behoeve van rechtshandhaving, en tot wijziging van het reglement (EU) nr. 1077/2011 tot invoering van een Europees agentschap voor het operationele beheer van grootschalige informatiesystemen binnen de ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid (herschikking).

Tijdelijke bescherming

- De richtlijn 2001/55/CE van de Raad van 20 juli 2001 met betrekking tot de minimumnormen voor het verlenen van tijdelijke bescherming ingeval van massale toestroom van ontheemden en tot maatregelen ter bevordering van een evenwicht tussen de inspanning van de lidstaten voor de opvang en het dragen van de consequenties van de opvang van deze personen.

De richtlijn 'Terugkeer'

De richtlijn 2008/115/UE van het Europese parlement en van de Raad van 16 december 2006 met betrekking tot de gemeenschappelijke normen en procedures van toepassing in de lidstaten op de terugkeer van staatsburgers van derde landen in illegaal verblijf.

Langdurig ingezeten onderdanen - Begunstigden van internationale bescherming:

- De richtlijn 2011/33/UE van het Europese parlement en van de Raad van 11 mei 2011 tot wijziging van richtlijn 2003/109/CE van de Raad om het toepassingsgebied ervan uit te breiden tot de begunstigten van internationale bescherming.

Het reglement betreffende het 'European Asylum Support Office' inzake asiel (EASO):

- De verordening (EU) 439/2010 van het Europese parlement en de Raad van 19 mei 2010 betreffende de invoering van het 'European Asylum Support Office' inzake asiel

BIJLAGEN

6. Internationale bescherming: model brief van een advocaat/advocate
7. Nationale bescherming: model brief signalering
8. Model verklaring van de benadeelde
9. persoon⁸⁶

⁸⁶ Het model 'verklaring van de benadeelde persoon' kan ook online gedownload worden: <https://www.om-mp.be/sites/default/files/u24/201803161611432880001.pdf>.

BIJLAGE 1

INTERNATIONALE BESCHERMING: MODEL BRIEF VOOR DE ADVOCaat

Dit model is bedoeld om de communicatie tussen opvangstructuren en hun bewoners/bewoonsters en advocaten te faciliteren. Dit model is een werkdocument dat aangepast dient te worden naargelang de context.

Naam / Voornaam
Functie
Opvangcentrum
Adres

Naam / Voornaam advocaat
Adres

Plaats en datum

Uw ref.: [INVULLEN]
Onze ref.: SB of CGVS [INVULLEN] / contactpersoon: [INVULLEN]

Betreft: [NAAM EN VOORNAAM CLIËNT/E]

Meester [NAAM VAN DE ADVOCA(A)TE],

Ik neem contact met u op in hoedanigheid van [INVULLEN] in het opvangcentrum [INVULLEN], op vraag van dhr. / mevr. / mej. [NAAM EN VOORNAAM], uit [NATIONALITEIT], geboren op [GEBORTE DATUM] te [GEBORTE PLAATS], die u als cliënt/e heeft.

Dhr. / mevr. / mej. [NAAM] heeft een aanvraag tot internationale bescherming ingediend op [DATUM].

Uw cliënt/e vermeldde tijdens het verblijf in het opvangcentrum verschillende elementen die mogelijks wijzen op ervaringen met gendergerelateerd geweld en mogelijks relevant kunnen zijn voor de procedure internationale bescherming.

Gezien het continuüm van geweld eigen aan gendergerelateerd geweld, kan het nuttig zijn om tijdens een onderhoud met uw cliënt/e deze elementen te onderzoeken, evenals andere vormen van geweld en/of discriminatie in het verleden en/of de angst dit opnieuw te ondergaan in de toekomst.

Inzake bewijs beschikt uw cliënt/e over de volgende elementen, bijgevoegd als bijlage: medisch certificaat, psychologische of psychiatrische expertise... [INVULLEN].

Bij de opvolging van dit dossier werd reeds contact opgenomen met de volgende personen: naam, diensten en telefoon/e-mail, datum/doel/opvolging [INVULLEN];

In het kader van het AMIF-project GBV & Asylum, ontwikkelde GAMS vzw, in samenwerking met Intact vzw en de EFJCA, een website met informatie en hulpbronnen omtrent gendergerelateerd geweld binnen de context van internationale bescherming: <http://gbv-asylum-hub.be>.

Naast de website, raden deze gespecialiseerde organisaties nog andere bronnen aan voor advocaten:

- Jurisprudentiestudie met betrekking tot de evaluatie van asielaanvragen op grond van gendergerelateerd geweld ten aanzien van medische en psychologische documenten: <https://nansen-refugee.be/wp-content/uploads/2020/07/NANSEN-NOTE-2020-01-Medisch-forensische-documenten-in-de-asielprocedure.pdf> en <https://www.intact-association.org/images/analyses/Studie-CHarlotte.pdf>
- Documenten en presentaties met betrekking tot het seminarie "La preuve en matière d'asile. Focus sur les violences liées au genre" 15 november 2018, UCLouvain: <https://uclouvain.be/fr/instituts-recherche/juri/cedie/evenements/seminaire-la-preuve-en-matiere-d-asile-focus-sur-les-violences-liees-au-genre.html>

Betreffende een eventuele gescheiden aanvraag tot internationale bescherming, raadt Intact vzw aan na te gaan of de aanvraag in eigen naam van uw cliënt/e of zijn/haar kinderen meer garantie biedt op een overweging van het specifieke aspect van het ervaren geweld. Meer informatie hierover kan aangevraagd worden bij GAMS vzw (nota 15 juni 2020).

Verder wijzen deze organisaties op het belang speciale aandacht te besteden aan NBMV die zich er niet steeds van bewust zijn dat ze gendergerelateerd geweld kunnen ervaren in geval van terugkeer naar hun land van herkomst. In dit kader heeft het HCR aanbevelingen uitgewerkt over inhoud en procedure, waardoor het mogelijk wordt het vluchtelingenstatuut te bepalen op een manier die aandacht heeft voor kinderen. Ze benadrukken de specifieke rechten en noden inzake bescherming van kinderen in de asielpprocedure: UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, 22 December 2009, HCR/GIP/09/08, te raadplegen: <https://www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html>

Ten slotte kan de mogelijkheid onderzocht worden speciale procedurele voorwaarden te vragen, m. n. wegens de kwetsbaarheid van de persoon met betrekking tot leeftijd, geslacht, seksuele oriëntatie of genderidentiteit, conform artikel 48/9 van de vreemdelingenwet.

Ik hoop dat deze informatie nuttig zal zijn voor u. Voor meer informatie of opmerkingen over de inhoud van de hulpbronnen, kunt u contact opnemen met GAMS vzw.

Van harte,

[UW NAAM]

BIJLAGE 2 MODEL SIGNALERING OP NATIONAAL NIVEAU

Dit model is bedoeld voor de verantwoordelijken van opvangstructuren, om een melding van gendergerelateerd geweld bij de gerechtelijke autoriteiten te faciliteren. Dit model dient aangepast te worden naargelang de context: de gearceerde zones invullen en de voetnoten verwijderen.

Naam/Voornaam
Verantwoordelijke
Adres opvangcentrum
Postcode

Naam/Voornaam
Parket⁸⁷
Adres parket
Postcode
Plaats en datum

Uw ref.: [INVULLEN]

Onze ref.: [INVULLEN]

Betreft : [NAAM EN VOORNAAM VAN DE BEWONER/BEWOONSTER]/SIGNALERING⁸⁸

Ik richt u onderhavig schrijven in mijn hoedanigheid van verantwoordelijke voor de opvangstructuur gelegen te [NAAM VAN HET CENTRUM, ADRES]

Ik contacteer u betreffende dhr./mevr./mej. [NAAM EN VOORNAAM], uit [NATIONALITEIT], geboren op [GEBORTE DATUM] te [GEBORTE PLAATS]⁸⁹.

Hij/zij is momenteel bewoner/bewoonster in ons opvangcentrum sinds [DATUM VAN AANKOMST], in het kader van een aanvraag tot internationale bescherming.

Ik houd eraan u in kennis te stellen van gendergerelateerde geweldfeiten die plaatsvonden gedurende het verblijf in ons opvangcentrum⁹⁰.

Het slachtoffer heeft ook gesignaleerd of klacht ingediend (zie kopie in bijlage), of het slachtoffer wenst momenteel niet te signaleren omwille van volgende redenen:

Deze feiten werden gepleegd in volgende omstandigheden:

- Slachtoffer van de feiten:
- Dader van de feiten:
- Plaats van de feiten:
- Datum (data) van de feiten:
- Aard van de feiten⁹¹:
- Beschrijving van de feiten:
- Verzwarende omstandigheid/omstandigheden⁹²:
- Andere:

⁸⁷ Adres Parket van de plaats der feiten of Parket verbonden aan de zone van het opvangcentrum.

⁸⁸ Een signalering zal door het parket behandeld worden als een klacht of een informatiebron.

⁸⁹ Indien het slachtoffer of de dader geïdentificeerd werden.

⁹⁰ Mogelijkheid de feiten te signaleren aan de overheid. Voor ambtenaren zoals Fedasil, verplichting te signaleren zie art. 29 Wetboek van strafvordering: "Iedere gestelde overheid, ieder openbaar officier of ambtenaar die in de uitoefening van zijn ambt kennis krijgt van een misdaad of van een wanbedrijf, is verplicht daarvan dadelijk bericht te geven aan de procureur des Konings bij de rechtbank binnen wiens rechtsgebied die misdaad of dat wanbedrijf is gepleegd of de verdachte zou kunnen worden gevonden, en aan die magistraat alle desbetreffende inlichtingen, processen-verbaal en akten te doen toekomen".

⁹¹ Seksueel geweld/fysiek geweld/psychologisch en/of een andere vorm van geweld.
Voor een overzicht van de Belgische wetgeving inzake gendergerelateerd geweld, zie Bijlage C: Législation belge pertinente en matière de violence à l'égard des femmes (non exhaustive) van het GREVIO-rapport ingediend door België om de bepalingen van het Verdrag van Istanbul van 18 februari 2019 in werking te laten treden, te raadplegen op: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/grevio-inf-2019-4_fre.docx.pdf.

⁹² Gewelddaden of discriminatie met als motief, onder andere, gender of seksuele oriëntatie, eengerelateerd geweld of geweld begaan in het kader van familie- en gezagsverhoudingen kunnen verzwarende omstandigheden vormen. Ze zijn het voorwerp van speciale aandacht via omzendbrieven, zie m. n. fiche de "Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van justitie, het college van procureurs-generaal met betrekking tot de opzoekings- en vervolgingsprocedure inzake eengerelateerd geweld, en met betrekking tot vrouwelijke genitale mutilatie en gedwongen huwelijken en wettelijk samenleven (COL 06/2017)": https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/col06_2017_col_fr.pdf.

Indien deze feiten reeds gepleegd werden, ze beschrijven en het gegeven gevolg uitleggen (signalering of klacht, interne maatregelen (referentie) of kopie en contactpersoon).

De ondergane schade is van volgende aard:

- lichamelijk:
- materieel:
- psychologisch:
- andere, nl:
- afwezigheid van schade:

In dit kader wil ik u graag de volgende bewijzen meedelen:

- medisch certificaat en werkonbekwaamheid⁹³,
- psychologische of psychiatrische expertise⁹⁴,
- getuigen: namen en voornaam, verblijfplaats,
- kopie van de ingediende klachten (om, zo nodig, de herhaling van de geweldpleging aan te tonen),
- materieel bewijs: foto's, sms, e-mail, ingesproken berichten, screenshot, etc.,
- andere:

De volgende maatregelen werden reeds intern genomen:

[INVULLEN: namen, diensten en telefoon/e-mail, datum/doelstelling/opvolging].

Er werden ook reeds stappen ondernomen bij de volgende organisaties:

[INVULLEN: namen, diensten en telefoon/e-mail, datum/doelstelling/opvolging].

Ik denk dat de volgende dringende maatregelen onderzocht moeten worden:

[INVULLEN: namen, diensten en telefoon/e-mail, datum/doelstelling/opvolging].

Graag zou ik willen vragen dat de signalering bewaard wordt in de bestanden van de politie. Ik houd rekening met de mogelijkheid opnieuw tussen te komen indien gelijkaardige feiten zich zouden herhalen of andere elementen. // Ik zou graag hebben dat de signalering onderzocht wordt, en ik wil ook graag geïnformeerd worden over het gevolg dat het Parket hieraan zal geven. [SCHRAPPEN WAT NIET PAST]

Omzendbrieven werden rondgestuurd met de bedoeling referentiepersonen aan te duiden binnen de parketten en de politie. In dit kader zou ik graag in contact gebracht worden met de politieagent en de referentiemagistraat die belast is met intrafamiliaal geweld/eergerelateerd geweld.

Kunt u de ontvangst van deze brief bevestigen en me op de hoogte houden van het gevolg dat aan mijn verklaring gegeven werd?

Aarzel niet contact met me op te nemen indien u opmerkingen of vragen hebt betreffende deze informatie.

Ik dank u bij voorbaat voor het gevolg dat u aan deze brief zult geven en groet u, mevrouw, mijnheer, met hoogachting.
Handtekening

[NAAM VERANTWOORDELIJKE VAN HET ONTHAALCENTRUM]

Aan te leveren in de vorm van bijlage(n)

- Toestemming van het slachtoffer (indien het slachtoffer geïdentificeerd werd)
- Genummerde inventaris van de bewijzen
- Lijst van de gecontacteerde organisaties

93 Keygnaert, I., Gilles, C., & Roelens, K. (2017). "Checklist van optimale zorgverlening aan slachtoffers van seksueel geweld binnen Belgische ziekenhuizen" Gent; Brussel, België: Universiteit Gent. ICRH; CHU St-Pierre; FOD Volksgezondheid, [Online], <https://biblio.ugent.be/publication/8546961>, (Pagina geraadpleegd op 9 januari 2020)

94 Attesten van centra gespecialiseerd in psychologische en psychiatrische opvang van geweld.

BIJLAGE 3 VERKLARING BENADEELDE PERSOON

Een modelformulier 'Verklaring benadeelde persoon' kan gedownload worden via: <https://www.om-mp.be/nl/uw-om/parketten-procureur-konings/oost-vlaanderen/modelformulieren>

VERKLARING BENADEELDE PERSOON

Ik verklaar benadeelde persoon te zijn in het kader van het dossier met pv-nummer :
DE (zie voor dit nummer uw attest van klachtneerlegging)

1. Mijn identiteit :

Naam :
Voornaam :
Plaats en datum geboorte :
Woonplaats :
Rijksregisternummer
Optredend in hoedanigheid van wettelijke vertegenwoordiger van :
(in dit geval, gelieve deze hoedanigheid te preciseren)

2. De feiten waarvoor ik verklaar benadeeld te zijn, zijn de volgende :

Plaats van de feiten :
Datum van de feiten :
Veroorzaker van de schade :
Aard van het misdrijf :

3. De schade die ik lijd, is van deze aard (kopie van eventuele stavingsstukken bijvoegen) :

- ☐ Lichamelijk
☐ Materieel :
☐ Andere, namelijk :
☐ Geen schade :

4. (Enkel in te vullen indien "geen schade" werd aangekruist in vraag 3) : Het persoonlijk belang om me benadeelde persoon te stellen is het volgende :

.....
.....
.....
.....
.....

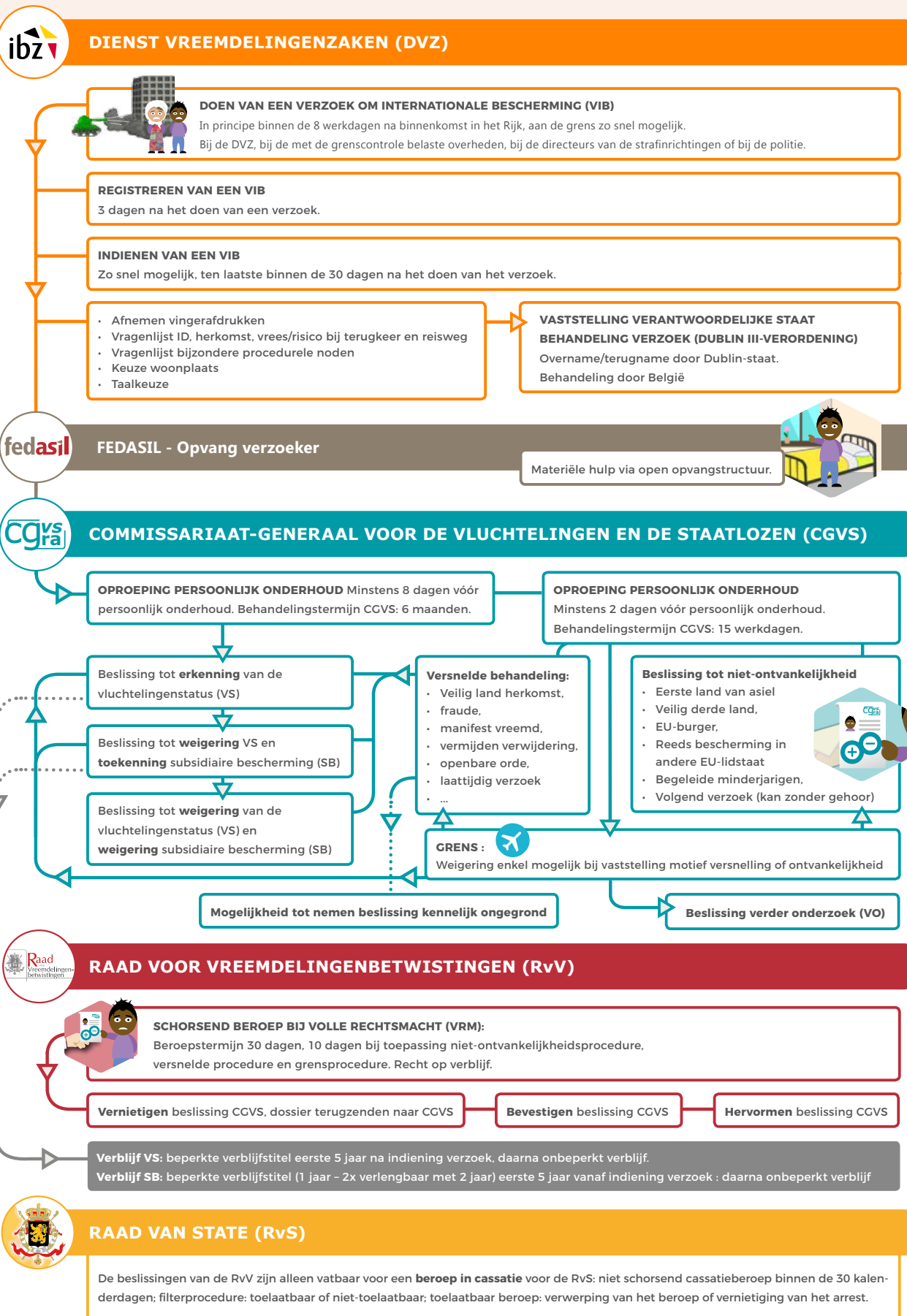
Ik wens dat deze verklaring bij het dossier gevoegd wordt nadat het parket er akte van heeft opgesteld en dat ik bijgevolg op de hoogte word gebracht van de beslissing die de procureur des Konings zal nemen op het einde van het onderzoek. Ik zal eveneens op de hoogte worden gebracht van het verloop van het dossier, m.n. van het instellen van een gerechtelijk onderzoek en de bepaling van een rechtsdag voor het onderzoeks- en vonnisgerecht. Ik weet bovendien dat ik elk document dat ik nuttig acht, kan laten toevoegen aan het dossier.

Opgemaakt te op
(Handtekening)

ANNEXE 4

SCHEMA PROCEDURE INTERNATIONALE BESCHERMING IN BELGIË

Maatregelen tot internationale en nationale bescherming betreffende gendergerelateerd geweld

Figuur 4: CGVS, Schematisch overzicht procedure internationale bescherming, retrieved from: <https://www.cgvs.be/nl/waar-en-wanneer-een-asielaanvraag-indienen>.

Gepubliceerd te Brussel in december 2019

Deze fiche 'Maatregelen tot internationale en nationale bescherming betreffende gendergerelateerd geweld' maakt deel uit van een geheel van 15 didactische fiches, bestemd voor professionals binnen het opvangnetwerk. De bedoeling is een beter begrip te krijgen van gendergerelateerd geweld in het kader van internationale bescherming en hierop te kunnen inspelen.

Deze publicatie werd uitgewerkt, geproduceerd, uitgegeven en gepubliceerd door GAMS België, in partnerschap met Intact en de European Family Justice Center Alliance (EFJCA), met bijdragen van diverse organisaties (isala asbl, La Voix des femmes asbl, Le Monde selon les femmes asbl, Merhaba vzw, Payoke vzw, SOS Viol asbl), in het kader van het project 'Gender-Based Violence and Asylum: an integrated approach'. Het project werd gefinancierd door het programma 'Asylum, Migration and Integration Fund (AMIF)' van de Europese Commissie (D. G. Migration and Home Affairs).

Het geheel van de fiches en de namen van de personen die bijgedragen hebben tot deze opdracht, vindt men op de website www.gbv-asylum-hub.be

Verantwoordelijke uitgever

GAMS Belgique - GAMS België

Gabrielle Petitstraat, 6 - 1080 Brussel
www.gams.be
info@gams.be

Dit project werd financieel ondersteund door

Towards a more
integrated migration
policy, made possible
by the AMIF

In partnerschap met